

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

**Ansvarsperiodens början och slut för
styrelseledamöter i ett aktiebolag i samband
med kapitalbrist enligt 25 kap. ABL.**

Jennifer Said

Handledare: Krister Moberg

Kandidatuppsats i handelsrätt

HARH01

VT19

Innehållsförteckning

1. Inledning	8
1.1. Bakgrund	8
1.2 Syfte och frågeställning.....	9
1.3 Metod och Material	10
1.4 Avgränsningar	12
1.5 Forskningsläge	12
1.6 Disposition	12
2. Några introducerande avsnitt	13
2.1 Styrelsen och dess styrelseledamöter	13
2.2 Tvångslikvidation på grund av kapitalbrist enligt 25 kap. ABL med inriktning på ansvarsfrågor	15
2.3 Syfte och skyddsintresse med lagstiftningen	18
3. Ansvarsperioden	20
3.1 Inledning.....	20
3.2 Några inledande ord om begreppet ”ansvarsperioden”	20
3.3 När börjar ansvarsperioden?.....	21
3.3.1 Lag och förarbeten	21
3.3.2 Praxis.....	22
3.3.3 Doktrin	26
3.3.4 Min uppfattning	31
3.4 När upphör ansvarsperioden?.....	31
3.4.1 Enligt 25 kap. 20 § ABL	31
3.4.1.1 Enligt 1p	32
3.4.1.2 Enligt 2p	32
3.4.1.3 Enligt 3p	34
3.4.2 Enligt 25 kap. 18 § 1st - rättelse.....	35
3.4.3. I samband med konkurs.....	38
3.4.3.1 Några centrala skillnader mellan likvidation och konkurs.....	38
3.4.3.2 Frågans behandling innan NJA 2018 s. 602.....	39
3.4.3.3 NJA 2018 s. 602	39
3.4.3.4 Några åsikter av doktrin	42

3.4.4 I samband med företagsrekonstruktion	42
3.4.4.1 Några centrala skillnader mellan likvidation och företagsrekonstruktion	42
3.4.4.2. Frågans behandling innan NJA 2018 s. 1038.....	43
3.4.4.3 NJA 2018 s. 1038.....	43
3.4.4.4 Några åsikter av doktrin	45
3.4.5 Min uppfattning.....	46
4. Vad gäller beträffande in-och utträdande styrelseledamot under en pågående ansvarsperiod?	48
4.1 Några utgångspunkter	48
4.1.1 När får ett in-respektive utträdande i en bolagsstyrelse rättslig verkan?	48
4.1.2 När börjar respektive slutar en styrelseledamots skadeståndsansvar enligt 29 kap ABL.....	48
4.2 Vad gäller om en person inträder som styrelseledamot i ett bolags styrelse då en ansvarsperiod pågår?	49
4.3 Vad gäller om en styrelseledamot utträder ur ett bolags styrelse då en ansvarsperiod pågår?	50
4.4 Min uppfattning.....	51
5. Sammanfattning	52
5.1 Avseende när ansvarsperioden börjar	52
5.2 Avseende när ansvarsperioden slutar	52
5.3 Avseende in-och utträdande styrelseledamöter.....	53
6. Källförteckning.....	54

Summary

The Swedish Companies Act contains provisions on compulsory liquidation due to capital shortage in Chapter 25, sections 13–17 § ABL where the purpose of the regulations is to set a limit on how far a loss-making activity may be continued before the business must be interrupted by liquidation. Critical capital shortage means that the company's equity is less than half of the registered share capital. Regulation in Chapter 25 ABL contains a pattern of action that the board is obliged to act in a number of situations. Failure to comply with the obligations of Chapter 25 ABL when critical capital deficiency is feared, a liability arises for obligations arising during the time the omission exists, which is called the liability period.

In order to assess the responsibility period, this is done by a number of requisites having to be fulfilled. The board members can also avoid co-responsibility, which means that the liability period also has an end and here are various opportunities one can take. There is some uncertainty as to the legal situation and about which situations constitute an end to the liability period.

If co-responsibility is deemed to exist, the individual board member has the opportunity to show that he or she has not been negligent and thereby avoid responsibility. In order for a board member not to be regarded as negligent, a ground for discharge from liability must exist. If the member succeeds in showing that negligence does not exist, he or she avoids responsibility for the obligations incurred.

Sammanfattning

I Aktiebolagslagen finns bestämmelser om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist i 25 kap. 13–17 §§ ABL där syftet med bestämmelserna är att sätta upp en gräns för hur långt en förlustbringande verksamhet får fortsättas innan verksamheten måste avbrytas genom likvidation. Kritisk kapitalbrist innebär att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Regleringen i 25 kap. ABL innehåller ett handlingsmönster som styrelsen är skyldiga att agera efter i ett antal situationer. Underlåter man att följa skyldigheterna i 25 kap. ABL när kritisk kapitalbrist befaras, uppkommer ett ansvar för förpliktelser som uppkommit under den tid underlåtenheten består, vilket kallas för ansvarsperioden.

För att bedöma ansvarsperioden görs detta genom att ett antal rekvisit måste vara uppfyllda. Styrelseledamöterna kan även undgå medansvar vilket innebär att ansvarsperioden även har ett slut och här finns olika möjligheter man kan vidta. Det föreligger en viss oklarhet vad gäller rättsläget och om vilka situationer som innebär ett slut på ansvarsperioden.

Föreligger ett medansvar så har den enskilda styrelseledamoten möjligheten att visa att han eller hon inte varit försumlig och därigenom undgå ansvar. För att en styrelseledamot inte skall ses som försumlig måste en ansvarsfrihetsgrund föreligga. Om en styrelseledamot lyckas visa att försumlighet inte föreligger undgår han eller hon ansvar för de uppkomna förpliktelserna.

Förord

Ett stort tack till Krister Moberg som varit en fantastisk handledare och som lämnat många värdefulla synpunkter och tankar för framställning av denna uppsats.

Förkortningar

ABL Aktiebolagslagen (SFS 2005:551)

HD Högsta domstolen

NJA Nytt juridisk arkiv 1

Prop. Proposition

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Globaliseringen har inneburit att den industriella utvecklingen skett i en rasande takt och sedan slutet av 1960-talet har aktiebolag blivit den dominerande företagsformen. Idag finns ca 530 000 aktiebolag i Sverige.¹

En av aktiebolagets grundläggande huvudprinciper stadgas i 1 kap. 3 § Aktiebolagslagen (2005:551, ABL) där man föreskriver att aktieägarna endast svarar för det aktiekapital de tecknat, vilket innebär att aktieägarna inte har något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser till exempel bolagets skulder. Tanken är att lagstiftaren vill att ett aktiebolag alltid skall ha tillgångar som svarar mot bolagets förpliktelser.² Därmed finns ett krav i 1:4 ABL att ett aktiebolag ska ha ett visst aktiekapital.

Aktiebolagslagen har även bestämmelser som ser till att skydda nuvarande och tillkommande borgenärer. Borgenärsskyddsreglernas syfte är att bolagets tillgångar inte används på ett sätt som minskar chansen för fordringsägarna att få betalt och ser alltså till att värna bolagets kapital och är tvingande till dess upplösning genom likvidation och konkurs.³

En annan grundläggande princip inom Aktiebolagslagen är således att det är bolaget som svarar för förpliktelser gentemot tredje man vilket innebär bland annat att aktieägarna och styrelseledamöter blir fria från ansvar för bolagets förpliktelser. Men det finns flera undantag till denna princip. Ett viktigt undantag är om styrelseledamöterna inte iakttar de handlingsmönster som Aktiebolagslagen föreskriver vid kapitalbrist.⁴ Bestämmelserna finns i 25 kap. 13–20 §§ ABL som behandlar tvångslikvidation vid kapitalbrist och har stor betydelse för näringslivet då de ofta kommer till användning. Bestämmelserna innebär att bl.a. styrelseledamöter, under vissa förutsättningar, kan bli betalningsansvariga för bolagets skulder. En vanligt förekommande uppfattning är att om det är några regler som näringslivet känner till så är det just reglerna i 25 kap. 13–20 §§ ABL.⁵ Detta förklaras genom att man vid

---

¹ Sandström s. 57.

² Lindskog s. 16.

³ Andersson s. 257.

⁴ Lindskog s. 20.

⁵ Andersson s. 255.

överträdelse av dessa bestämmelser sanktioneras med personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser som uppkommit efter överträdelser.⁶

Ett aktiebolag som lider av kritisk kapitalbrist det vill säga att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet och bolaget kan således bli tvunget att tvångslikvideras.⁷ Reglerna som rör bolagslikvidation på grund av kapitalbrist syftar till att förhindra att bolagets eget kapital förbrukas genom att föreskriva en rad åtgärder som bolagets styrelse måste vidta när det egna kapitalet befaras understiga hälften av det registrerade aktiekapitalet. Lagreglerna syftar till att styrelseledamöterna har en handlingsplikt som de måste följa.⁸

Styrelseledamöterna som underlåter att agera i enlighet med bestämmelserna blir således solidariskt ansvariga för bolagets förpliktelser som uppkommer under den tid som underlåtenheten består, perioden kallas ansvarsperioden.⁹ Föreligger det en ansvarsperiod och en ansvarsgrund så åligger det den enskilda styrelseledamoten att bevisa att han eller hon inte varit försumlig och därigenom undgå ansvar. En styrelseledamot som lyckas bevisa att försumlighet inte förelegat undgår ansvar för de uppkomna förpliktelserna.¹⁰ En viktig förutsättning för att styrelsens ledamöter skall bli personligt betalningsansvariga är att det föreligger en ansvarsperiod. Det är denna viktiga period som uppsatsen handlar om.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet är att undersöka ansvarsperiodens början och slut för styrelseledamöter i ett aktiebolag i samband med kapitalbrist enligt 25 kap. ABL. Frågeställningarna för uppsatsen kan anges på följande sätt:

- När börjar ansvarsperioden?
- När slutar ansvarsperioden?
- Vad gäller för in-och utträdande styrelseledamöter?

---

⁶ Lindskog s. 25.

⁷ Lindskog s. 17.

⁸ Lindskog s. 17.

⁹ Lindskog s. 158.

¹⁰ Andersson s. 257.

1.3 Metod och Material

Inom rättsvetenskapen finns det ett antal metoder. Professor Claes Sandgren lyfter fram tre metoder som får, enligt honom, anses som de centrala.¹¹ Den första är rättskälleläran, vilket är den hårda kärnan och är ett snävt begrepp, som pekar ut de rättskällor som skall, bör och får beaktas. Den innefattar även rättskälleprinciper (metaregler om rättskällornas användning) vilket kan vara oskrivna principer för källornas tolkning såsom lagtolkning och rättsfallstolkning.¹²

Den andra metoden är den juridiska metoden/ rättsdogmatiska metoden som är ett vagare begrepp än rättskälleläran där relationen mellan dem är flytande. Den juridiska metoden omfattar rättskälleläran som rättskälleprinciper där den framträdande aspekten är faktahantering och faktas relation till rättskällor. Den centrala delen av den juridiska metoden är att tillämpa en rättsregel på ett visst faktiskt förhållande liksom bevisvärdering. Den inbegriper även att urskilja vilka fakta som är relevanta och att avgränsa rättsligt relevanta fakta och metoder för sökning av rättskällematerial.¹³

Den rättsvetenskapliga metoden är ett vidare begrepp och innefattar rättskälleläran och delar av den juridiska metoden/rättsdogmatiska metoden men använder också andra metoder för att analysera rätten. I den rättsvetenskapliga metoden är argumentationen central. Det ingår även att man använder sig av empiriska metoder (såsom intervjuer) och kvantitativa metoder (som t.ex. statistik) och även andra vetenskaper såsom rättsekonomi och rättsfilosofi.¹⁴

Den metod som jag kommer använda mig av är den juridiska metoden/rättsdogmatiska metoden eftersom min uppsats främst kommer att analysera och utreda den ansvarsperiod som styrelseledamöterna har i ett aktiebolag i samband med likvidationsansvaret enligt 25 kap. ABL. Detta innebär att svaren måste hittas i rättens innehåll och därmed används en rättsdogmatisk metod.¹⁵ Den rättsdogmatiska metoden kännetecknas av att analysera

---

¹¹ Sandgren s. 35.

¹² Sandgren s. 36.

¹³ Sandgren s. 38.

¹⁴ Sandgren s. 39.

¹⁵ Nääv, Maria & Zamboni, Mauro s. 30.

rättskällor som är aktuella för området, såsom lagstiftning, förarbeten, praxis och doktrin för att fastställa gällande rätt för styrelseledamöternas ansvarsperiod.

Det material som används i uppsatsen är både förarbeten till den nuvarande lagstiftningen och förarbeten till äldre lagstiftning. De förarbeten som rör den äldre lagstiftningen kommer enbart att vara relevant om lagstiftningen inte har förändrats.

Materialet består även av praxis. Det är främst avgöranden från Högsta domstolen som kommer att användas eftersom de har prejudicerande verkan.

Den doktrin som är av central betydelse för uppsatsen är Kapitalbrist i aktiebolag av Stefan Lindskog, Företag i kris av Bertil Oppenheimer, Gunnar Blomberg och Göran Mandorff samt Kapitalskyddet i aktiebolag av Jan Andersson. Anderssons verk utkom år 2010 och innehåller en analys av bestämmelserna om kapitalbrist i 25 kap. ABL. Oppenheimer, Blomberg och Mandorff verk, Företag i kris, utkom år 2013 och innehåller också en detaljerad redogörelse för bestämmelserna om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist. Lindskogs verk utkom 2015 och är högst aktuell då han behandlar de nuvarande bestämmelserna kring kapitalbrist ingående och hans verk är uppbyggt som en lagkommentar.

Utöver de doktrin som nämndes ovan, finns även lagkommentarerna till ABL i Zeteo och Karnov som är av relevant betydelse till uppsatsen. Kommentaren i Zeteo är skriven av Sten Andersson, Svante Johansson och Rolf Skog. Kommentaren ger en bra överblick över regelsystemet men ingen djupare analys av bestämmelserna. Kommentaren i Karnov är skriven av Erik Nerep, Johan Adestam och Per Samuelsson och bygger till stor del på Nereps verk, Aktiebolagsrättslig analys, vilket innebär att de till stor del anses överensstämma med varandra, men det görs dock uppdateringar i Karnov regelbundet.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen kommer endast behandla det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter i ett aktiebolag enligt 25 kap ABL. Aktieägare och bolagets andra företrädare kan också ådra sig personligt betalningsansvar men dessa kommer dock inte att behandlas i denna uppsats.

1.5 Forskningsläge

De arbeten som behandlats i avsnitt 1.3 Metod och Material i samband med redogörelsen för doktrinen beskriver även forskningsläget för uppsatsens ämne. De viktigaste arbeten som beskriver forskningsläget får enligt min mening anses vara Lindskogs arbete, Kapitalbrist i aktiebolag, och Karnovs kommentar. Dessa arbeten ger en bra utgångspunkt för min uppsats men bl.a. på grund av att nya rättsfall m.m. finns det anledning att ytterligare fördjupa sig i frågor kring ansvarsperiodens början och slut.

1.6 Disposition

I uppsatsens andra kapitel finns ett introducerande avsnitt om styrelsen och dess ledamöter som sedan går över till att behandla de bestämmelser i 25 kap ABL i samband med tvångslikvidation på grund av kapitalbrist där inriktningen ligger på ansvarsfrågor. Jag kommer även att behandla syftet och skyddsintresset med lagstiftningen i detta avsnitt. I tredje kapitlet börjar analysen av ansvarsperioden där jag först ger några inledande ord om begreppet ”ansvarsperioden”. Sedan behandlar jag första frågeställningen vilket är när ansvarsperioden börjar (kap. 3). Därefter behandlar jag i samma avsnitt ansvarsperiodens slut. I detta avsnitt kommer jag även att redogöra vad som gäller om ett aktiebolag går i konkurs eller beviljas företagsrekonstruktion. Jag kommer behandla två nya rättsfall kring dessa två förfaranden. Vidare behandlas ansvarsperioden för in-och utträdande styrelseledamöter (kap. 4). I varje analysavsnitt återfinns min uppfattning om rättsläget. I femte kapitlet återfinns en sammanfattning.

2. Några introducerande avsnitt

2.1 Styrelsen och dess styrelseledamöter

Aktiebolagslagen kräver, vad gäller de publika aktiebolagen, att det finns fyra bolagsorgan och dessa är bolagsstämma, styrelse, verkställande direktör och revisor. Privata bolag behöver ej ha verkställande direktör men får ha en verkställande direktör, 8 kap. 27 § ABL. De mindre privata bolagen behöver ej ha någon revisor, 9 kap. 1 § ABL.¹⁶ Dessa organ fyller en viktig funktion i aktiebolaget och ansvarar för olika områden som regleras i Aktiebolagslagen. Styrelsens uppgifter m.m. regleras i 8 kap. ABL.¹⁷

Den allmänna skyldigheten hos styrelsen är att se till att bolagets organisation är ändamålsenligt. Organisationen måste alltså rymma rutiner och funktioner som är kvalitetssäkrande. Styrelsen måste få till stånd kloka handläggningsrutiner, ett gott urval av medarbetare och en fortlöpande kommunikation mellan medarbetarna.¹⁸

Vad gäller förvaltningen så omfattar det i princip alla de uppgifter i bolaget där stämman inte är exklusiv beslutsfattare.¹⁹ Det handlar om långsiktiga beslut om bolagets framtida policy och inriktning, åtgärder för organisation och planering, åtgärder för löpande drift och förvaltning som nödvändig bokföring, redovisning och medelsförvaltning.²⁰

Styrelsen tar hand om de nu angivna uppgifterna, men detta behöver inte betyda att dessa aktivt måste ta del i alla åtgärder. Vad gäller styrelsens möjligheter att följa driften i bolaget är av naturliga skäl ofta begränsad. Lagen har därför utformats så att den ger utrymme för variationer i sättet att leda ett bolag. Om det har utsetts en VD så ska denne ta hand om den löpande förvaltningen.²¹ Styrelsens har en möjlighet att delegera vissa uppgifter till en enskild styrelseledamot, till VD eller till någon annan.²² Har styrelsen gjort det behåller den dock alltid ett övergripande ansvar för bolagets skötsel. För att leva upp till det ansvaret måste

---

¹⁶ Sandström, s. 219 och s. 230.

¹⁷ Sandström s. 216.

¹⁸ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

¹⁹ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²⁰ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²¹ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²² Sandström s. 225.

styrelsen alltid se till att det i vart fall finns tillfredsställande kontrollfunktioner inom bolaget och ändamålsenliga riktlinjer för förvaltningen och placering av bolagets medel.²³

En av styrelsens viktigaste uppgifter är dess planerande funktion som innebär att styrelsen är skyldig att fortlöpande diskutera bolagets större ”strategifrågor” och fatta de beslut som dessa frågor kräver.²⁴

Styrelsen har även en skyldighet att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och denna skyldighet åvilar styrelsen som kollektiv.²⁵ Styrelsen kan i arbetsordningen föreskriva en arbetsfördelning mellan ledamöterna men för den slutliga bedömningen av bolagets ekonomiska situation svarar styrelsen som helhet. Styrelsen ska även se till att bolagets organisation är utformad så att bolagets ekonomiska förhållanden kan kontrolleras på ett tillfredsställande sätt.²⁶

Vad gäller antal styrelseledamöter i ett bolag så måste ett publikt aktiebolag, enligt 8 kap. 46 § ABL ha en styrelse med minst tre styrelseledamöter. Mer än hälften av dessa styrelseledamöterna ska utses av bolagsstämman, 8 kap. 47 § ABL. För privata bolag ska styrelsen bestå av minst en styrelseledamot enligt 8 kap. 1 § ABL. Har styrelsen mindre än tre ledamöter måste det finnas en suppleant, 8 kap. 3 § ABL.

Styrelseledamöterna har en skyldighet att lojalt handla för bolaget och främja bolagets intressen. Det följer av den sysslomannaställning som styrelseledamöterna intar i förhållande till bolaget.²⁷ Styrelseledamöterna har även en skyldighet att i förhållande till enskilda aktieägare, bolagets borgenärer och andra utomstående iaktta bestämmelserna i ABL och bolagsordningen. Styrelsen får inte till exempel fatta beslut som är ägnade att bereda aktieägarna otillbörlig fördel på bekostnad av andra aktieägare.²⁸

Styrelseledamöterna har, i och med lojalitetsplikten i förhållande till bolaget, även en tystnadsplikt när det gäller angelägenheter och förhållanden som kan vara skadliga för

---

²³ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²⁴ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²⁵ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²⁶ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²⁷ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

²⁸ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 8 kap. 4 §.

bolaget. I ABL finns dock ingen uttrycklig bestämmelse om tystnadsplikt. Styrelsen kan besluta i frågor om tystnadspliktens utsträckning men den rättsliga betydelsen av sådana beslut är omtvistad.²⁹

I ABL finns det flera sanktioner som kan bli tillämpliga om ej ledamöterna fullgör sina skyldigheter. Här kan nämnas skadestånd enligt 29 kap. ABL och personligt betalningsansvar enligt 25 kap. ABL.³⁰ Av 29 kap. 1 § 1st. 1p. ABL framgår det att en styrelseledamot som skadar bolaget, uppsåtligen eller av oaktsamhet vid fullgörande av uppdraget, ska ersätta skadan. I 29 kap 1 § 1 st. 2 p. ABL avses även ett ansvar gentemot bolagets aktieägare och tredje man. När det kommer till styrelseledamöternas betalningsansvar så regleras det i 25 kap. ABL där styrelseledamöterna kan bli, under vissa förutsättningar, personligt betalningsansvariga för bolagets skulder.³¹

2.2 Tvångslikvidation på grund av kapitalbrist enligt 25 kap. ABL med inriktning på ansvarsfrågor

I 25 kap. ABL finns bestämmelser om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist som innehåller ett antal skyldigheter för styrelsen. I 25 kap. 13 § ABL anges två situationer som anger styrelsens skyldighet att genast upprätta och låta bolagets revisor granska (om bolaget har en revisor) en kontrollbalansräkning; när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade kapitalet, den kritiska gränsen, och när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsköningsbalken har visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen. Jag kommer endast att behandla den första situationen.

Vad gäller kontrollbalansräkningens innehåll stadgas detta i 25 kap. 14 § ABL. Stadgandet föreskriver att vid upprättande av en kontrollbalansräkning, för att beräkna bolagets eget kapital, värderas tillgångarna annorlunda än i den vanliga balansräkningen.

Kontrollbalansräkningens värdering kan ibland utvisa att bolaget befinner sig i en bättre, dock aldrig sämre, situation än vad en balansräkning enligt ABL som årsredovisning skulle utvisa.³² I 25 kap. 15 § ABL stadgas att ifall en kontrollbalansräkning visar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, faktiskt kritisk kapitalbrist, ska

---

²⁹ Sandström s. 264.

³⁰ Sandström s. 264 och s. 344.

³¹ Andersson, Johansson & Skog, kommentarerna till 25 kap. 18 §.

³² Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.2.

styrelsen snarast möjligt utfärda kallelse till bolagsstämma som ska pröva om bolaget ska gå i likvidation. Föreligger det däremot ingen faktisk kritisk kapitalbrist i bolaget upphör styrelsens skyldighet att agera enligt bestämmelserna i 25 kap. ABL.

Vidare stadgas i 25 kap. 16 § ABL att om bolagsstämman trots faktisk kritisk kapitalbrist inte beslutar att bolaget ska gå i likvidation har aktieägarna åtta månader på sig att läka kapitalbristen. Tidsfristen räknas från den första kontrollstämman och är till för att ge bolaget och dess ägare ett visst rådrum. Tidsfristen på åtta månader betecknas därför ofta som rådrumsfristen.³³ Innan rådrumsfristen löper ut ska bolagsstämman på nytt pröva frågan om bolaget ska gå i likvidation.³⁴ Inför denna stämma ska styrelsen upprätta en ny kontrollbalansräkning som ska granskas av bolagets revisor och sedan läggas fram på stämman.³⁵ Visar den andra kontrollbalansräkningen att bolagets eget kapital, vid tiden för den andra kontrollstämman, uppgår till minst det registrerade kapitalet finns ingen likvidationsplikt.

Om kontrollbalansräkningen däremot inte visar att bolagets eget kapital uppgår till minst det registrerade kapitalet är bolaget likvidationspliktig. Om bolaget är likvidationspliktig och bolagsstämman inte tar beslut om likvidation ska styrelsen ansöka hos tingsrätten om beslut om likvidation enligt 25 kap. 17 § ABL.

Underlåter styrelsen att vidta någon av de ovan nämnda skyldigheterna uppkommer betalningsansvar för styrelseledamöterna. I 25 kap. 18 § ABL stadgas tre situationer där det blir fråga om personligt betalningsansvar. Det första är om styrelsen inte i rätt tid upprättar och låter bolagets revisor (om bolaget har en revisor) granska en kontrollbalansräkning. Det andra är om styrelsen underlåter att kalla till en första kontrollstämma trots att kontrollbalansräkningen visar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Det sista fallet är om styrelsen efter rådrumsfristen underlåter att ansöka hos rätten om likvidation. Betalningsansvaret omfattar de av bolagets förpliktelser som uppkommer under den tid som underlåtenheten att iaktta bestämmelserna. En styrelseledamot kan dock undvika personligt betalningsansvar om denne visar att han eller hon inte har varit försumliga, enligt 25 kap. 18 § 3st ABL.

---

³³ Sandström s. 343.

³⁴ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.

³⁵ Detta gäller under förutsättning att bolaget har en revisor.

Utgångspunkten enligt lagstiftaren är att ansvarsgrunden är knuten till styrelsen som bolagsorgan och inte till den enskilde styrelseledamoten för vilken medansvar görs gällande.³⁶ Det är vid ansvarsfrihetsgrunder som de individuella förhållandena får sin betydelse. En ansvarsgrund kan till exempel föreligga då styrelsen ej rättidigt har kallat till en första kontrollstämma, men för viss styrelseledamot aktualiseras inte medansvar av det skälet att han i frågan om kallelse skulle ske har blivit överröstad, varför någon individuell försummelse inte föreligger.³⁷

För att pröva frågan huruvida en styrelseledamot har ådragit sig medansvar skall man göra detta i två led. Man tar först sikte på om en ansvarsgrund föreligger under ansvarsperioden och kommer att gälla styrelsens agerande. Sedan prövar man om en ansvarsfrihetsgrund föreligger för den ifrågavarande styrelseledamoten, och den tar sikte på individuella förhållanden knutna till just den ledamoten.³⁸ För att en ansvarsgrund ska föreligga krävs sedvanliga åberops -och bevisbördesregler. Den bolagsborgenär som påstår att en viss styrelseledamot har medansvar måste alltså styrka att (utöver att kritisk kapitalbrist förelegat) styrelsen underlåtit att efterkomma viss handlingsplikt sålunda att en ansvarsgrund föreligger.³⁹ När det gäller ansvarsfrihetsgrunder så förhåller det sig på motsatt sätt. Detta anges i 25:18 3st ABL, där det föreskrivs att medansvar kan undvikas genom att styrelseledamöterna visar att hon eller han inte varit försumlig. Dock tar bestämmelsen endast sikte på bevisbördans placering och inte om någon slags ansvarspresumtion.⁴⁰

Utgångspunkten är att det är styrelsen som bolagsorgan som har betydelse för frågan om en ansvarsgrund föreligger. Detta innebär att en styrelseledamot på olika sätt belastas av förhållandena hänförliga till övriga ledamöter.⁴¹ Det märks från en början att en insikt hos en styrelseledamot i regel är att tillräkna hela styrelsen. När det kommer till de krav som kan ställas på styrelsens kompetens är utgångspunkten styrelsens faktiska sammansättning. En ledamot som är särskilt skicklig innebär att kraven på styrelsen skärps. Detta gäller dock inte omvänt.⁴²

---

³⁶ Lindskog s. 28.

³⁷ Lindskog s. 29–30.

³⁸ Lindskog s. 30.

³⁹ Lindskog s. 30.

⁴⁰ Lindskog s. 30.

⁴¹ Lindskog s. 30.

⁴² Lindskog s. 30.

I 25 kap. 20 § ABL anges de tre fall som utgör den definitiva slutpunkten på den period under vilken personligt betalningsansvaret för bolagets förpliktelser kan uppkomma.

Ansvarsperioden avbryts när likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning, när en revisor granskat (om bolaget har en revisor) kontrollbalansräkningen som utvisar att bolagets eget kapital helt är återställt och har lagts fram på bolagsstämma eller när bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om likvidation.

2.3 Syfte och skyddsintresse med lagstiftningen

Ett aktiebolags egna bundna kapital kan minskas genom bland annat förlustbringande verksamhet och det har då ansetts rimligt att sätta en gräns för hur långt verksamheten får fortsätta innan den måste avbrytas genom likvidation, vilket även har intresse för bolagsborgenärerna.⁴³ Bestämmelserna i 25 kap. 13–20 §§ ABL syftar till att sätta denna gräns.

De regler som stadgas i 25 kap ABL syftar till att ifall bolaget har drabbats av en kritisk kapitalbrist så ska styrelsen följa de handlingsmönster som föreskrivs i 25 kap. ABL för att inte riskeras att bli drabbad av ett personligt betalningsansvar.⁴⁴ Handlingsmönstret som styrelsen måste iaktta är enligt lagstiftaren att genast upprätta en kontrollbalansräkning när misstanke om kritisk kapitalbrist uppkommer.⁴⁵ Sedan har styrelsen en plikt att kalla till en bolagsstämma för att besluta om bolaget ska träda i likvidation eller inte. Har man beslutat att bolaget inte ska träda i likvidation har aktieägarna åtta månader på sig att läka kapitalbristen vilket brukar kallas för rådumsfristen.⁴⁶ Har aktieägarna inte under rådumsfristen på en stämma konstaterat med hjälp av en ny kontrollbalansräkning att bolagets eget kapital motsvarar det registrerade aktiekapitalet så medför detta en plikt att likvidera bolaget. Fattar bolagsstämman ej något beslut om likvidation så skall styrelsen m.fl. ansöka om likvidation. Ifall detta handlingsmönster inte följs uppkommer således ett medansvar för styrelseledamöterna som har till syfte att fungera som en påtryckningsfunktion.⁴⁷

---

⁴³ Lindskog s. 16.

⁴⁴ Lindskog s. 17.

⁴⁵ Lindskog s. 19.

⁴⁶ Lindskog s. 19.

⁴⁷ Lindskog s. 20.

Bestämmelserna i 25 kap ABL syftar -mot bakgrund av det ovan beskrivna handlingsmönstret och medansvaret -även att skydda tre intressegrupper.⁴⁸ De första är de befintliga borgenärerna som har sitt intresse i att bolaget ska avvecklas så tidigt så möjligt så att inte hela bolagets kapital förbrukas, vilket brukar kallas för ett avvecklingsintresse. Den andra gruppen tillhör de tillkommande borgenärerna, som anses vara de viktigaste, som behöver få en varning om att en kapitalbrist uppstått i ett bolag. Detta kallas för ett varningsintresse.⁴⁹ Den sista gruppen är aktieägarna som måste få rådrom att åtgärda bolaget vilket brukar kallas för rådrumsintresset.⁵⁰ Lindskog anför att det är främst varningsintresset som motiverar kapitalbristreglerna i 25 kap. ABL.⁵¹

---

⁴⁸ Lindskog s. 20.

⁴⁹ Lindskog s. 20.

⁵⁰ Lindskog s. 21.

⁵¹ Lindskog s. 21.

3. Ansvarsperioden

3.1 Inledning

I detta kapitel kommer jag i avsnitt 3.2 ge en kort introduktion till begreppet ansvarsperioden. Detta är ett begrepp som används i lagtexten, i rättsfallen och i doktrinen. I avsnitt 3.3 behandlar jag ansvarsperiodens början och i avsnitt 3.4 behandlas ansvarsperiodens slut.

3.2 Några inledande ord om begreppet ”ansvarsperioden”

Den lagtekniska konstruktionen för styrelseledamotens medansvar är att om en ansvarsgrund, men inte ansvarsfrihetsgrund föreligger, så omfattar ansvaret förpliktelser som har uppkommit under en viss tid, ansvarsperioden.⁵² Ansvaret omfattar endast den förpliktelse som är kausal till handlandet och förpliktelsen skall ha uppkommit under styrelseledamöternas ansvarsperiod. Konstruktionen med en ansvarsperiod innebär att de kriterier som bestämmer när perioden inträder eller när den upphör måste fastställas. Det förhållande att en ansvarsgrund föreligger behöver inte innebära att ansvarsperioden börjar löpa. Att förhållandet är det motsatta är det vanliga.⁵³ Grunderna för att en ansvarsgrund föreligger har visserligen oftast betydelse också för att ansvarsperioden inträder, men frågorna måste hållas isär. För att medansvar ska uppkomma förutsätts således (1) att de grundläggande medansvarsförutsättningarna är för handen vilka är (a) att ansvarsgrunden försummelse av styrelsen föreligger, (b) att den mot vilken ansvarstalan riktas intar ställning av ansvarssubjekt och (c) att ingen ansvarsfrihetsgrund föreligger, (2) att ansvarsperioden börjat löpa och (3) att ansvarsförpliktelsen uppkommit under ansvarsperioden.⁵⁴

Styrelseledamöter ansvarar för förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tidsperiod då underlåtenhet att vidta någon av de i 25 kap 18 § 1st ABL angivna åtgärderna föreligger.⁵⁵ Denna tidsperiod har i rättspraxis och rättsvetenskapliga litteraturen fått olika beteckningar, bl.a. ”underlåtenhetstiden”, ”medansvarsperioden” och ”ansvarsperioden”. I lagtexten

---

⁵² Lindskog s. 158.

⁵³ Lindskog s. 158.

⁵⁴ Lindskog s. 159.

⁵⁵ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 1.

används beteckningen ansvarsperioden till 25 kap 20 § ABL. Det är också den term som används i det följande.

3.3 När börjar ansvarsperioden?

När det gäller ansvarsperiodens början har jag valt att behandla frågan utifrån ett rättskälleperspektiv i stället för att behandla de i 25 kap 18 § uppräknade punkter var för sig. Orsaken till detta får sökas i frågans behandling i de olika rättskällor.

3.3.1 Lag och förarbeten

I 25:18 ABL regleras ansvarsgrunderna för det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöter. I bestämmelsens första stycke framkommer även grunderna för ansvarsperiodens början. Första stycket har följande lydelse;

18 § Om styrelsen har underlåtit att

- 1. i enlighet med 13 § upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning enligt 14 §,*
- 2. i enlighet med 15 § sammankalla en första kontrollstämma, eller*
- 3. i enlighet med 17 § ansöka hos tingsrätten om att bolaget skall gå i likvidation, svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.*

Underlåter styrelsen att vidta sina skyldigheter enligt 13, 14, 15, 17 §§ ABL uppkommer personligt betalningsansvar för styrelseledamöterna. I tre situationer kan det således bli fråga om personligt betalningsansvar: om styrelsen inte i rätt tid upprättar och låter bolagets revisor (om bolaget har en revisor) granska en kontrollbalansräkning, om styrelsen underlåter att kalla till en första kontrollstämma trots att kontrollbalansräkningen visar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet eller om styrelsen efter rådrumsfristen underlåter att ansöka hos rätten om likvidation. Avsnittet behandlar främst punkterna 1 och 2 då punkt 3 får anses vara oproblematiske.

Enligt förarbetena framgår det att styrelsen har en skyldighet att upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning, att kalla till en första kontrollstämma och att under

vissa förhållanden ansöka om likvidation.⁵⁶ Om styrelsen försummar någon av dessa skyldigheter är styrelseledamöterna solidariskt ansvariga för de förpliktelser som uppkommer för bolaget efter det att styrelsen senast skulle ha vidtagit den åtgärd som de har underlåtit att vidta.⁵⁷

Lagrådet har uttalat att personligt ansvar inträder från den tidpunkt då styrelsen hade skäl att antaga att kapitalbrist förelåg vilket i praktiken är från den tidpunkt i fråga en borgenär kan bevisa att kapitalbrist har förelegat.⁵⁸ Ansvaret upphör således helt om en kontrollbalansräkning upprättas när så senast bort ske och därefter övriga erforderliga åtgärder vidtas. Ifall en kontrollbalansräkning inte upprättas men styrelsen kan bevisa att den kritiska gränsen åter passerats bortfaller ansvaret för tiden efter den tidpunkt då den kritiska gränsen passerades men kvarstår för tiden dessförinnan.⁵⁹

Enligt förarbetena från äldre lagstiftning anser man att grunden för ansvarsperiodens uppkomst ska bedömas utifrån styrelsens underlåtenhet att handla utefter de uppställda reglerna, där man beskriver att personligt betalningsansvar kan uppkomma om styrelsen har underlåtit att iaktta bestämmelsen om upprättande av kontrollbalansräkning.⁶⁰ Styrelseledamöternas ansvar avser förbindelser som uppkommer efter den tidpunkt då respektive handling skulle ha vidtagits.⁶¹

3.3.2 Praxis

Jag skall i detta avsnitt behandla några rättsfall som visar på HD:s uppfattning i frågan om när ansvarsperioden börjar. Det är följande rättsfall; NJA 1988 s. 620, NJA 2009 s. 210, NJA 2009 s. 221, NJA 2012 s. 858, NJA 2014 s. 948 och NJA 2014 s. 892. Ett centralt rättsfall är NJA 2009 s. 221 där HD avviker från tidigare praxis.

I NJA 1988 s. 620 handlade målet om Helens rör AB som stämde styrelsen i ett bolag avseende personligt betalningsansvar för obetalda fordringar mot bolaget. Vad gäller

---

⁵⁶ Prop. 2000/01:150 s. 34.

⁵⁷ Prop. 2000/01:150 s. 43.

⁵⁸ Prop. 2000/01:150 s. 188.

⁵⁹ Prop. 2000/01:150 s. 188.

⁶⁰ Prop. 1987/88:10 s. 239.

⁶¹ Prop. 1987/88:10 s. 239.

ansvarsperiodens början uttalade HD att det solidariska betalningsansvaret får anses omfatta de bolagets förbindelser som uppkommer efter det att åtgärd skulle ha vidtagits, vilket innebär att en ansvarsperiod börjar löpa när en kontrollbalansräkning inte har upprättats i tid.⁶²

Rättsfallet NJA 2009 s. 210 behandlade frågan om styrelseledamöterna var bevisskyldiga för att de saknade skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet. HD uttalar, i samma spår som rättsfallet ovan, i samband med ansvarsperioden att det är när en kontrollbalansräkning inte upprättats som ansvarsperioden börjar.⁶³

I NJA 2009 s. 221 hade Högsta domstolen att ta ställning till när en ansvarsperiod börjar löpa. Rättsfallet rör ABL75 men anses fortfarande ha relevans för frågan om ansvarsperiodens början enligt nu gällande aktiebolagslag.

Rättsfallet handlar om två personer som tillsammans ägde bolaget Mico-Montage AB (fortsättningsvis bolaget). De var båda styrelseledamöter i bolaget. Bolaget ådrog sig ekonomiska problem och man upprättade en kontrollbalansräkning som utvisade att det egna kapitalet var förbrukat. Styrelsen sammankallade inte någon bolagsstämma för behandling av likvidationsfrågan i samband med att kontrollbalansräkningen upprättades. Det egna kapitalet återställdes inte och bolaget blev därför skyldig att träda i likvidation. Till följd därav aktualiserades frågan om styrelseledamöternas personliga betalningsansvar för bolagets skulder.⁶⁴

Frågan som HD hade att ta ställning till var när i tiden som styrelseledamöterna kan anses ha varit försumliga och därmed utlöst sitt solidariska medansvar.⁶⁵

HD inledde med att framföra att aktiebolagens bestämmelser om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist syftar till att sätta en gräns för hur långt en förlustbringande verksamhet skall fortsätta, innan den i bolagsborgenärernas intresse måste avbrytas genom en likvidation. Om styrelsen inte agerar efter bestämmelserna kan styrelseledamöterna bli medansvariga i

---

⁶² NJA 1988 s. 620 s. 643.

⁶³ NJA 2009 s. 210 s. 219.

⁶⁴ NJA 2009 s. 221 s. 221.

⁶⁵ NJA 2009 s. 221 s. 227.

förhållande till borgenärerna för de förpliktelser som bolaget ådrar sig under tiden efter åsidosättande.⁶⁶

HD anförde därefter med att enligt fjärde stycket i 13 kap. 2 § Aktiebolagslagen svarade styrelseledamöterna i ett aktiebolag solidariskt för bolagets uppkommande förpliktelser om styrelsen underlät att fullgöra vad som ålåg den enligt första stycket i samma bestämmelse. Man framförde även att bestämmelsen i Aktiebolagslagen föreskrev bl.a. att styrelsen, så snart det fanns skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet, skulle upprätta och låta revisorerna granska en särskild balansräkning (kontrollbalansräkning) och, om denna visade att bolagets eget kapital underskred den kritiska gränsen, snarast möjligt till bolagsstämma hänskjuta fråga om bolaget skulle träda i likvidation.⁶⁷

HD gick sedan över för att bedöma de förutsättningar som måste föreligga för att ett medansvar ska anses gälla. HD framförde att styrelseledamöternas ansvar var ett s.k. presumtionsansvar. Har den som gör gällande personligt betalningsansvar visat att det föreligger objektiva förutsättningar för medansvar, ankommer det alltså på den som anspråket riktas mot att visa att han eller hon inte varit försumlig. Vid bedömningen av om en styrelseledamot har varit försumlig finns det endast i undantagsfall utrymme för att ta hänsyn till sådana faktorer som den information som styrelseledamoten fått och hans eller hennes uppgifter i styrelsen. Det får nämligen i princip förutsättas att varje styrelseledamot har sådan kompetens att han eller hon kan bedöma om bolagets ekonomiska ställning har försämrats så mycket som anges i 13 kap. 2 § Aktiebolagslagen. Varje styrelseledamot får vidare, oavsett arbetsfördelning inom styrelsen, anses ansvarig för att styrelseuppdragets elementära uppgifter fullgörs.⁶⁸

I målet ansågs det ostridigt att en kontrollbalansräkning visade att bolagets eget kapital var förbrukat. Bolagets revisorer hade omtalat både i en revisionsberättelse och i en skrivelse till styrelsen. Dessa omständigheter föranledde ej att de båda styrelseledamöterna vidtog åtgärder som anges i 13 kap. 2 § 1st ABL.⁶⁹

---

⁶⁶ NJA 2009 s. 221 s. 227.

⁶⁷ NJA 2009 s. 221 s. 227.

⁶⁸ NJA 2009 s. 221 s. 227.

⁶⁹ NJA 2009 s. 221 s. 228.

Den ena styrelseledamoten påstod att de hade delade arbetsuppgifter och att det var den andra styrelseledamoten som var ansvarig för administrationen, bokföringen och likviditetshanteringen. Han påstod dock inte att han hade varit förhindrad att utföra sitt uppdrag som styrelseledamot och han har inte vidtagit någon som helst åtgärd med anledning av bolagets ekonomiska situation. HD fann att det mot bakgrund av det framförda så anses inte styrelseledamotens passivitet vara ursäktad och har därför inte heller visat att styrelseledamoten inte varit försumlig.⁷⁰

Nästa fråga var vid vilken tidpunkt styrelseledamöterna kan anses ha varit försumlig och i vad mån de därmed utlöst sitt solidariska medansvar. Detta under förutsättning att ansvarsperiod förelåg. Domstolen refererar till NJA 1988 s. 620 där det framgick att det solidariska betalningsansvaret ska omfatta de av bolagets förpliktelser som uppkommer efter det att en åtgärd skulle ha vidtagits.⁷¹

HD gjorde följande viktiga uttalanden med anledning av NJA 1988 s. 620:⁷²

”Fråga är då när i tiden B.H. och P.M. kan anses ha varit försumliga och därmed utlöst sitt solidariska medansvar. HD har i rättsfallet NJA 1988 s. 620 uttalat att det solidariska betalningsansvaret får anses omfatta de av bolagets förbindelser som uppkommer efter det att en åtgärd skulle ha vidtagits. I doktrinen anses det att medansvarsperiodens början bör knytas till den tidpunkt när det handlande varigenom vederbörande hade undgått sitt medansvar sist skulle kunna ha utövats (Lindskog, Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kapitlet s. 227 och 237 ff., jfr Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag s. 85 och s. 146 ff.).”

HD ansåg således att det är ostridigt att bolagets styrelse inte sammankallat någon bolagsstämma för behandling av likvidationsfrågan i samband med att en kontrollbalansräkning upprättades. Enligt HD betyder detta att ansvarsperioden bör ha inträtt vid den tidpunkt då bolagsstämman senast skulle ha hållits. Då stod det klart att det förelegat en försummelse.⁷³ Detta rättsfall avviker alltså från de tidigare ovan refererade rättsfallen där man ansåg att en ansvarsperiod ska börja löpa när en kontrollbalansräkning inte har upprättats

---

⁷⁰ NJA 2009 s. 221 s. 228.

⁷¹ NJA 2009 s. 221 s. 228

⁷² NJA 2009 s. 221 s. 228

⁷³ NJA 2009 s. 221 s. 228.

i tid medan man i detta målet ansåg att en ansvarsperiod ska börja löpa när en bolagsstämma senast skulle ha hållits eftersom det då stod klart att styrelsen varit försumlig.

I NJA 2012 s. 858 var frågan om en styrelseledamot som inträtt under ansvarsperioden kunde åläggas personligt betalningsansvar. HD uttalade, vad gällde ansvarsperiodens början, att om inte en kontrollbalansräknings upprättas i tid så uppkommer en ansvarsperiod.⁷⁴

I NJA 2014 s. 892 avgjordes frågan huruvida ansvar förelåg för en styrelseledamot som utträtt innan de i fallet aktuella förpliktelseerna uppstått. Vid behandling av ansvarsperiodens början uttalade HD även här att om styrelsen underlåter att upprätta en kontrollbalansräkning, svarar styrelseledamöterna solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.⁷⁵

I rättsfallet NJA 2014 s. 948 behandlades frågan om huruvida en styrelseledamot, som underlåtit att vidta åtgärder enligt 25 kap 13 § ABL är solidariskt ansvarig med bolaget när borgenären haft vetskap om underlåtenheten. HD har i detta fallet samma uppfattning som rättsfallet ovan och uttalar att en ansvarsperiod börjar löpa om styrelsen försummar vissa skyldigheter enligt bestämmelserna i 13–18 §§ där det första fallet de nämner är när man inte har upprättat en kontrollbalansräkning.⁷⁶ I de tre senaste refererade rättsfallen avviker HD från sin uppfattning i NJA 2009 s. 221 och gör samma bedömning som i NJA 1988 s. 620 och NJA 2009 s. 210. Det är enligt min uppfattning mycket märkligt.

3.3.3 Doktrin

Frågan om ansvarsperiodens början har behandlats av doktrinen. Nedan följer några av doktrinen uppfattningar i frågan.

Andersson anser att ansvarsperiodens början ska bedömas på kravet på att agera dvs. ”när det finns skäl att anta” och han menar på att detta skall förstås som en handlingsplikt när ”någon i styrelsekretsen insett eller bort inse” risken för kapitalbrist.⁷⁷ Han menar således på att bedömning om en handlingsplikt förelegat eller inte ska bedömas objektivt. Bedömningen om det förelegat en handlingsplikt för styrelsen ska således bedömas vid den relevanta tidpunkten

---

⁷⁴ NJA 2012 s. 858 s. 871 p. 3.

⁷⁵ NJA 2014 s. 892 p. 4.

⁷⁶ NJA 2014 s. 948 p. 1.

⁷⁷ Andersson s. 256.

med hänsyn till de faktiska ekonomiska förhållandena i bolaget borde ha framstått som normalt och naturligt att en risk för kapitalbrist förelåg. Andersson menar på att för att bedöma om handlingsplikt föreligger förutsätts således att en enskild omständighet eller ett flertal omständigheter ger styrelsen anledning att befara kapitalbrist.⁷⁸

Oppenheimer, Blomberg och Mandorff framför att om styrelsen underlåter att upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning inträder styrelseledamöternas betalningsansvar vid den tidpunkt då den åtgärd som styrelsen har underlåtit att vidta, senast skulle ha vidtagits. Det innebär att om en kontrollbalansräkning inte upprättas i rätt tid åläggs styrelseledamöterna personligt betalningsansvar för bolagets nya förpliktelser från den tidpunkten då en kontrollbalansräkning borde varit upprättad.⁷⁹

Både Andersson och Oppenheimers uppfattningar följer ganska väl förarbetenas uppfattningar i frågan.

Enligt Lindskog ska ansvarsperiodens början ses i ljuset av kapitalbristreglernas syfte där kapitalbristregleringen bygger på (1) misstanke om faktisk kapitalbrist, (2) kontroll genom kontrollbalansräkning, (3) kallelse till första kontrollstämma vid kritisk brist, (4) rådrom och (5) likvidationsplikt (om inte kapitalbristen har läkt innan dess). Stegen 1–3 syftar till att rådromsfristen skall börja löpa rätttidigt.⁸⁰ Detta innebär att styrelsen skall reagera på misstanke om kapitalbrist när anledning till en sådan först uppstår, därefter skall en kontrollbalansräkning upprättas genast (dvs inom upprättandefristen) och eventuellt kallelse ske snarast möjligt (dvs inom kallelsefristen). De resterande två punkterna syftar till att man inom rådromsfristen skall läka kapitalbristen eller att bolaget går i likvidation.⁸¹ Det Lindskog menar är att ansvarsperiodens början bör knytas till när det handlande, där den vederbörande hade undgått sitt medansvar, sist skulle kunna ha utövats, sålunda att vad lagstiftaren har avsett med handlingsreglerna också uppnås.⁸²

Lindskog reflekterar även att det, mot bakgrund av det som sagts ovan, skulle isåfall vara att det vid underlåtenhet att (rätttidigt) upprätta en första kontrollbalansräkning så ska ansvarsperioden börja löpa så senast skulle ha skett, och ifall en kontrollbalansräkning har

---

⁷⁸ Andersson s. 258.

⁷⁹ Oppenheimer m.fl., s. 35.

⁸⁰ Lindskog s. 159.

⁸¹ Lindskog s. 159.

⁸² Lindskog s. 159.

upprättats men styrelsen har underlåtit att kalla till en första kontrollstämma, så skulle perioden börja löpa från den tidpunkten då styrelsen senast skulle ha kunnat kalla till en rättidigt sådan stämma.⁸³ Dock ställer sig Lindskog tveksam till detta och anför vidare att det förmodligen gäller att ansvarsperioden ska börja löpa först från den tidpunkt när en första kontrollstämma senast skulle ha hållits, och det oberoende av vad försummelsen avser.⁸⁴

Lindskog refererar till NJA 2009 s. 221 där domstolen uttalade att ansvarsperioden inträder vid den tidpunkten då bolagsstämman senast skulle ha hållits, eftersom det då står klart att det förelegat en försummelse vis styrelseledamöternas sida. Det Lindskog uttalar om rättsfallet är att HD fäster sig vid att försummelse förelåg på styrelsens sida och inte vid den sista tidpunkten när styrelsen själv råder över frågan.⁸⁵ Detta följer av att det är först vid den tidpunkt då en första kontrollstämma senast skulle ha hållits som det står klart att en försummelse har förelegat i den mening att rådumsfristen inte har börjat löpa rättidigt. Det står alltid stämman fritt att ta till sig likvidationsfrågan så att rådumsfristen börjar löpa innan den sista tidpunkten för en rättidig första kontrollstämma. Detta ska även gälla om en första kontrollbalansräkning inte har upprättats vilket Lindskog tycker är en god ordning.⁸⁶ Det Lindskog menar är att då rådumsfristen börjar löpa är viktigt för borgenärerna, eftersom det styr när likvidationsplikten uppkommer. Borgenärerna har dock inte något skyddsintresse med avseende på vad som har föregått den första kontrollstämman.⁸⁷ Då medansvaret inte kan uppfylla någon reparativ funktion så bör det, oberoende vilka försummelser som anses föreligga med avseende på kontrollbalansräkningen och hänskjutandet, något medansvar inte utlösas när rådumsfristen har börjat löpa rättidigt (dvs innan den senaste tidpunkten för en rättidig kontrollstämma). Ifall rådumsfristen inte har börjat rättidigt bör ansvarsperioden börja, med bakgrund vad som sagts tidigare, knytas till när rådumsfristen senast borde ha gjort det.⁸⁸

Lindskog anser att om styrelsen varken har upprättat en kontrollbalansräkning eller kallat till en första kontrollstämma, bör den senaste tidpunkten för ett rättidigt hållande av en första kontrollstämma, som skulle ha utlöst rådumsfristen, bestämmas schablonartat, där han ger

---

⁸³ Lindskog s. 160.

⁸⁴ Lindskog s. 160.

⁸⁵ Lindskog s. 160.

⁸⁶ Lindskog s. 160.

⁸⁷ Lindskog s. 161.

⁸⁸ Lindskog s. 161.

förslag på 14 veckor från misstankestidpunkten⁸⁹ med följande förklaring; den tiden som styrelsen skall ha på sig för att fullgöra sin plikt att utlösa rådrumsfristen rättidigt består av två komponenter, upprättandefristen och kallelsefristen.⁹⁰ Frågan om vilken längd dessa två frister har aktualiserats i två fall, vilket är när styrelsen inte alls har gjort vad som har ålegat den respektive när den har gjort så men möjligen för sent. Har dock styrelsen låtit upprättat en kontrollbalansräkning respektive kallat till en första kontrollstämma men bolagsborgenärerna invänder att det har dröjt för länge, så finns anledning att fästa stor vikt vid omständigheterna i det enskilda fallet.⁹¹ Lindskog anser också att man ska fästa vikt vid de bedömningar som styrelsen själv har gjort. Bedömning om vad som är rättidigt måste också avgöras enskilt. Om styrelsen däremot inte har upprättat en första kontrollstämma anses situationen vara annorlunda då det inte finns någon handlande vars snabbhet (eller brist därpå) kan värderas, och inte heller finns det (normalt) några bedömningar att beakta inom styrelsen. En hypotetisk fråga, enligt Lindskog, är hur lång tid något borde ha tagit om det hade utförts, där bedömningen kan leda till godtycke, spekulationer och tämligen meningslös bevisning.⁹² Enligt Lindskog ska en enkel och klar ordning vara fixerad på vad som bör vara en rimlig tidslängd, räknat från misstankestidpunkten till när första kontrollstämma senast skulle hållas (och därmed till ansvarsperiodens början när rättidigt första kontrollstämma inte har hållits).⁹³ I fall riktpunkten för en normalt längsta tillåtna upprättandefristen är åtta veckor, vilket innefattar tiden som samråd med revisorn, motiverar att eftersom en normalt längsta tillåtna kallelsefristen är sex veckor så borde det vara rimligt, enligt Lindskog, att utgå från detta och då ska en sammanlagd fristtid vara på 14 veckor.⁹⁴

Lindskog uttalar sedan att om styrelsen underlåter att till domstol inge en ansökan om likvidation börjar ansvarsperioden löpa i princip två veckor efter att rådrumsfristen löpt ut, vilket stadgas i 25:17 2 st. 2 m.⁹⁵

Det torde stå helt klart att Lindskog helt och hållet följer HD: s uppfattning i NJA 2009 s. 221.

---

⁸⁹ Lindskog s. 161–162.

⁹⁰ Lindskog s. 162.

⁹¹ Lindskog s. 162.

⁹² Lindskog s. 162.

⁹³ Lindskog s. 162.

⁹⁴ Lindskog s. 162–163.

⁹⁵ Lindskog s. 163.

Enligt Nerep, Adestam och Samuelsson börjar ansvarsperioden redan när styrelsen inte upprättat en kontrollbalansräkning och anser att en kontrollbalansräkning ska både upprättas i tid och vara upprättad enligt de normer som stadgas i 25:14 § ABL om kontrollbalansräkningens innehåll.⁹⁶ Det kan vara att man upprättat en oriktig kontrollbalansräkning genom att det egna kapitalet på grund av en alltför hög värdering av tillgångarna eller för lågt värderade skulder. Kontrollbalansräkningen visar således fel värden i förhållande till vad en korrekt upprättad kontrollbalansräkning enligt 14 § skulle ge, vilket är ansvarsgrundande enligt författarna och medansvaret föreligger så länge oriktigheten kvarstår. Nerep, Adestam och Samuelsson kritiserar Lindskog och anför hans synpunkt att det är först om rådrumsfristen inte inträder som ansvarsperioden börjar. Detta gäller även om någon kontrollbalansräkning ej upprättats.⁹⁷ Nerep, Adestam och Samuelsson anser att Lindskogs uppfattning ej är förenlig med lagtexten.⁹⁸

Andersson, Johansson och Skog anser att det solidariska ansvaret omfattar de förpliktelser som uppkommer efter det att styrelsens underlåtenhet inträder.⁹⁹ Man anför vidare att tre fall av underlåtenhet är tänkbara där det första fallet är att styrelsen underlåter att, när det finns anledning, på föreskrivet sätt upprätta en kontrollbalansräkning och låta revisorn granska den.¹⁰⁰ Det andra fallet är om styrelsen underlåter att sammankalla den första kontrollstämman trots att kontrollbalansräkningen visar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Det sista fallet utgörs av att styrelsen underlåter att hos rätten ansöka om att bolaget ska gå i likvidation, även om det vid den andra kontrollstämman inte har lagts fram en kontrollbalansräkning som visar att aktiekapitalet är täckt till fullo eller någon andra kontrollstämma över huvudtaget aldrig har hållits. Således har Andersson, Johansson och Skog samma synpunkter som Andersson och Oppenheimer gällande frågan när ansvarsperioden börjar.¹⁰¹

---

⁹⁶ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.3.

⁹⁷ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.5.

⁹⁸ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.5.

⁹⁹ Andersson, Johansson och Skog, kommentarerna till 25 kap. 18 §.

¹⁰⁰ Andersson, Johansson och Skog, kommentarerna till 25 kap. 18 §.

¹⁰¹ Andersson, Johansson och Skog, kommentarerna till 25 kap. 18 §.

3.3.4 Min uppfattning

Utgår man således från lagtexten, förarbeten och majoriteten av praxis och doktrin så följer att ansvarsperioden börjar vid första tillfälle då man ej följt handlingsschemat som lagen anger. Däremot framförde HD i NJA 2009 s. 221 och även Lindskog uppfattningen att ansvarsperioden först börjar inträda vid den tidpunkt då bolagsstämman senast skulle ha ägt rum. Lindskog anser att ”oberoende av vilka försummelse som kan föreligga med avseende på kontrollbalansräkning och hänskjutandet, så bör något medansvar inte utlösas när rådrumsfristen har börjat löpa rättidigt (dvs innan den senaste tidpunkten för en rättidig kontrollstämma).”¹⁰² Detta anser jag vara oförenligt med lagtexten och förarbeten och påtryckningsfunktionen främjas inte på det sätt lagstiftaren vill.

Jag kan ha viss förståelse för den uppfattning som framkommit i NJA 2009 s. 221 och i Lindskogs arbete, Kapitalbrist i aktiebolag, men anser ej att den överensstämmer med gällande rätt och syftet med lagstiftningen då främst varningsintresset och även påtryckningsfunktionen. Som jag omtalat tidigare så anser Nerep, Adestam och Samuelsson att Lindskogs uppfattning ej är förenlig med lagtexten.¹⁰³

3.4 När upphör ansvarsperioden?

3.4.1 Enligt 25 kap. 20 § ABL

Ett centralt stadgande för ansvarsperiodens upphörande är 25 kap. 20 § ABL. Stadgandet har följande lydelse:

20 § Ansvar enligt 18 och 19 §§ omfattar inte förpliktelser som uppkommer sedan

- 1. en ansökan enligt 17 § andra stycket har gjorts,*
- 2. en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, uppgår till det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på bolagsstämman, eller*
- 3. bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om likvidation.*

---

¹⁰² Lindskog s. 161.

¹⁰³ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.5.

Paragrafen fastställer tre fall vilka sätter slutpunkten på den period vilket personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser kan uppkomma. Jag kommer nedan att utveckla dessa tre fall.

3.4.1.1 Enligt 1p

Enligt 25 kap. 20 § 1st 1p avbryts ansvarsperioden när likvidationsansökan har inkommit till rätten. Det saknar dock betydelse vem som ansöker om likvidation utan förutsättningen är att den vederbörande är behörig sökande.¹⁰⁴ I 25 kap. 17 § första stycket anger man att det är den allmänna domstolen som beslutar om likvidation ifall en andra kontrollstämma inte hålls inom den tid som anges i 25 kap. 16 § första stycket eller om kontrollbalansräkningen som lagts fram på den andra bolagsstämma inte granskats av bolagets revisor eller inte utvisar att det egna kapitalet, beräknat enligt 14 §, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget ska gå i likvidation. Skyldigheten att låta en revisor granska en kontrollbalansräkning gäller endast bolag som har revisor.¹⁰⁵

Ansökan om likvidation ska ske inom två veckor från den andra kontrollstämman eller, om en sådan överhuvudtaget inte har hållits, från den tidpunkt då den senast skulle ha hållits, dvs. inom åtta veckor från den första kontrollstämman.¹⁰⁶

Styrelsens handlingsplikt innebär i praktiken att envar styrelseledamot har att verka för (1) att styrelsesammanträde hålls, (2) att beslut om ansökan till rätten fattas och (3) att ansökningen ges in.¹⁰⁷

3.4.1.2 Enligt 2p

I andra punkten föreskrivs att om en revisorsgranskad kontrollbalansräkning som utvisar full kapitaltäckning och lagts fram på bolagsstämma så upphör ansvarsperioden att gälla. Det fordras dock inte ett formellt stämmobeslut vid fastställelse av kontrollbalansräkning.¹⁰⁸ Om bolaget har en revisor ska kontrollbalansräkningen vara granskad av denne och revisorn ska inte ha haft några invändningar mot innehållet. Alla bolag behöver dock inte ha en vald

---

¹⁰⁴ Andersson. Johansson & Skog, kommentarerna till 25 kap. 20 §.

¹⁰⁵ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.

¹⁰⁶ Lindskog s. 163.

¹⁰⁷ Lindskog s. 118.

¹⁰⁸ Prop. 2000/01:150 s. 47.

revisor vilket frågan uppkommer om kravet på revisorsgranskning även gäller i sådana fall.¹⁰⁹ I förarbetena uttalade man att om ett bolag ej hade en revisor så skulle granskningen kunna utföras av vilken revisor som helst bara han eller hon är kvalificerad.¹¹⁰ I och med att revisionsplikten avskaffades år 2010 är inte de mindre privata bolag skyldiga att ha en revisor. Frågan uppkom ifall en utomstående revisor kunde anses vara ändamålsenligt. Eftersom att revisorn har en kort tid på sig med sitt förfogande inför den första kontrollstämman så är det svårt för en revisor som inte känner till bolaget att hinna med den granskning som ska vidtas. Detta medförde att man ansåg att om ett bolag inte har en vald revisor så behöver inte en kontrollbalansräkning bli granskad av en sådan.¹¹¹ Därefter uttalar man att dessa bolag har en återgång till den ordning som gällde för alla aktiebolag innan 1992 när kravet på revisorsgranskning infördes. I förarbetena ansåg man även att ifall en kontrollbalansräkning inte sker så uppfylls syftet med en kontrollstämma genom att underrätta aktieägarna om bolagets situation.¹¹²

I lagtexten och förarbetena talas det enbart om att en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet och därmed lagts fram på bolagsstämma kan avbryta ansvarsperioden.¹¹³ Det talas dock inte i fall man upprättar en årsredovisning istället och denna utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet och lagts fram på bolagsstämma. Det framgår av förarbetena till de nuvarande bestämmelserna att det är kontrollbalansräkningens innehåll som är avgörande för ansvarsperiodens upphörande.¹¹⁴ Bolagets eget kapital ska alltså vara fullt återställt och detta ska framgå av en kontrollbalansräkning som har granskats av en revisor (för de bolag som måste ha en revisor) och lagts fram på bolagsstämma för att ansvarsperioden ska anses vara upphörd. Det man nämner i förarbetena är att en kontrollbalansräkning som har lagts fram på bolagsstämma kan göra att en ansvarsperiod kan komma till ett slut.¹¹⁵ Det nämns inget om årsredovisning läggs fram istället.

---

¹⁰⁹ Prop. 2009/10:204 s. 82.

¹¹⁰ Prop. 2009/10:205 s. 82.

¹¹¹ Prop. 2009/10:204 s. 82.

¹¹² Prop. 2009/10:204 s. 82.

¹¹³ Prop. 2000/01:150 s. 46.

¹¹⁴ Prop. 2000/01:150 s. 46.

¹¹⁵ Prop. 2009/10:204 s. 82.

I rättsfallet NJA 2012 s. 858 hade Högsta domstolen att ta ställning om man kunde ta till en årsredovisning som ett sätt att avbryta ansvarsperioden som även blivit fastställd på bolagsstämman. HD uttalade att det med vissa undantag gäller samma redovisningsprinciper som en kontrollbalansräkning. Det HD även framförde var att undantaget även innebär att en kontrollbalansräkning kan visa ett högre eget kapital än en årsredovisning eller ett lika högt värde, vilket innebär att en årsredovisning aldrig kan utvisa ett högre kapital än en kontrollbalansräkning.¹¹⁶ Därav uttalade HD att en reviderad årsredovisning som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet kan likställas med en kontrollbalansräkning. Därefter framförde HD att en fastställande av en årsredovisning kan därmed utgöra slutpunkten för ansvarsperioden. Man tillägger även att det förutsätts en adekvat aktualitet.¹¹⁷

Rättsfallet innebär att en ansvarsperiod kan komma till ett slut om man i rätt tid har en fastställd årsredovisning som utvisar full kapitaltäckning och ska även ha granskats av bolagets revisor som senare ska ha lagts fram på bolagsstämman. Högsta domstolen bedömde de händelser som inträffade under 2003 och 2004 där styrelsen vid dessa tidpunkter hade en skyldighet att låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning. HD utgick från att eftersom en kontrollbalansräkning alltid ska granskas av bolagets revisor så kan det även ställas samma krav på en årsredovisning.¹¹⁸ Detta gällde alltså vid den tiden då revisionsplikten fortfarande var gällande och där man alltså ställde krav på att en revisor ska granska både en kontrollbalansräkning och en årsredovisning. Eftersom vissa bolag inte har en revisor borde det i sådana fall gälla detsamma där en årsredovisning kan upprättas istället för en kontrollbalansräkning. Att Högsta domstolen har likställt årsredovisning med en kontrollbalansräkning borde även innebära en lättnad vad gäller om bolaget har en revisor eller inte.

3.4.1.3 Enligt 3p

I sista punkten uttalas det att ansvarsperioden avbryts när bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om likvidation. I förarbetena nämns också att om ett sådant beslut har vidtagits så företräder inte bolagets styrelse längre bolaget och styrelseledamöterna kan därför

---

¹¹⁶ NJA 2012 s. 858 p. 12.

¹¹⁷ NJA 2012 s. 858 p. 12.

¹¹⁸ NJA 2012 s. 858 p. 12.

inte drabbas av betalningsansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget därefter.¹¹⁹ Ansvaret kvarstår däremot för tidigare uppkomna förpliktelser.¹²⁰

3.4.2 Enligt 25 kap. 18 § 1st - rättelse

Enligt 25 kap. 18 § 1st följer att en ansvarsperiod kan upphöra genom frivillig rättelse där det stadgas att styrelseledamöterna svarar;

”för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.”

Det man tar ställning till i ovan nämnda citat är alltså om en ansvarsperiod även kan komma till ett slut genom att styrelsen vidtar den åtgärd som den tidigare har underlåtit att vidta, till exempel att upprätta en kontrollbalansräkning och låta bolagets revisor granska den (om bolaget har en revisor).¹²¹

I förarbetena angavs att frågan huruvida ansvaret kvarstår efter rättelse har varit oklar.¹²² Regeringen ansåg dock mot bakgrund av syftet med det personliga betalningsansvaret, som är att sätta press på styrelsen att följa det i lagen angivna handlingsmönstret, bäst främjas av att ansvaret upphör i samband med rättelse.¹²³ Mot denna bakgrund infördes ovan nämnda bestämmelse.

Regeringen tog även ställning till vad som skall gälla om det egna kapitalet återhämtar sig över den kritiska gränsen.¹²⁴ Regeringen ansåg att om det egna kapitalet har stigit över den kritiska gränsen vid en tidpunkt som ligger innan kontrollbalansräkningen senast skulle vara upprättad så behöver styrelsen ej upprätta en kontrollbalansräkning.¹²⁵ Detta medförde lagstiftning i 25 kap. 18 § ABL och kan ses som en form av rättelse.

Rättsfallet NJA 2012 s. 858 medförde en viss oklarhet i frågan om rättelse. Rättsfallet handlar om två styrelseledamöter som inträtt i ett bolag när en ansvarsperiod löpte och frågan var

---

¹¹⁹ Prop. 2000/01:150 s. 46.

¹²⁰ Prop. 2000/01:150 s. 46.

¹²¹ Lindskog s. 167.

¹²² Prop. 2000/01:150 s. 44.

¹²³ Prop. 2000/01:150 s. 99

¹²⁴ Prop. 2000/01:150 s. 50

¹²⁵ Prop. 2000/01:150 s. 99.

således om dessa två styrelseledamöter kunde åläggas personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser. HD uttalade att ett slut på ”ansvarsperioden förutsätter, med vissa i målet inte aktuella andra möjligheter, att en andra kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på bolagsstämma”.¹²⁶ HD uttalade emellertid inte vilka de andra, inte aktuella, åtgärderna var. I samband med att HD tog ställning till vad som kunde krävas av styrelseledamöterna för att de inte skulle ha varit försumliga, anförde HD att om styrelseledamöterna omgående vid deras inträde hade upprättat en kontrollbalansräkning hade det inledningsvis varit en åtgärd utan betydelse för ansvarsfrågan, eftersom ansvarsperioden redan hade börjat löpa.¹²⁷ Högsta domstolens uttalande kan tolkas på så sätt att man inte ansåg att en rättelse skulle innebära ett slut på ansvarsperioden. Styrelseledamöterna hade alltså inte kunnat undgå betalningsansvar genom att styrelsen upprättat en kontrollbalansräkning och därmed vidtagit den åtgärd som tidigare försumrats. Varför en rättelse inte var möjlig framgår inte av domstolens uttalanden. Vidare framgår det inte om domstolen anser att en rättelse aldrig kan leda till ett slut på en ansvarsperiod eller om det endast var i detta fall som det inte var aktuellt.

Nedan kommer några andra uttalanden av doktrin att redovisas. Dessa rör dels rättelse i allmänhet, dels rättsfallet NJA 2012 s. 858.

Enligt Nerep, Adestam och Samuelsson tog Högsta domstolens uttalanden dock inte sikte på en rättelse. Möjligheterna med att ansvarsperioden ska upphöra genom en rättelse, som att till exempel låta upprätta en kontrollbalansräkning, har uttryckligen föreskrivits i lagtext och förarbeten och dess förekomst har inte betvivlats i rättsvetenskapen.¹²⁸ Det författarna menar är att det Högsta domstolen tog sikte på var en annan fråga och uttalas i samband med oaktsamhetsbedömningen i enlighet med sin lydelse. Rättsfallet behandlade således inte huruvida en upprättad kontrollbalansräkning medförde att ansvarsperioden upphörde utan huruvida när, ansvarsperioden löpte, ett aktsamt agerande hade krävt att en kontrollbalansräkning upprättades. Det är i den kontexten, menar författarna, att man får förstå domstolens uttalanden och de kan inte anses ha inverkat på möjligheten att enligt

---

¹²⁶ NJA 2012 s. 858 p. 2.

¹²⁷ NJA 2012 s. 858 p. 26.

¹²⁸ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.7.

gällande rätt vidta rättelse med följd att ansvarsperioden upphör. Författarna anser att en rättelse kan ske genom att en kontrollbalansräkning upprättas efter den kritiska tidpunkten och på så sätt upphör även ansvarsperioden.¹²⁹

Enligt Andersson, Johansson och Skog kan ansvarsperioden bringas att upphöra genom att styrelsen avhjälpes den underlåtenhet som enligt 18 § första och andra stycket har utlöst det personliga betalningsansvaret. Om styrelsen vidtar den åtgärd som den tidigare har försummat, t.ex. upprättande av kontrollbalansräkning, ansvarar styrelseledamöterna inte för de förpliktelser som uppkommer därefter.¹³⁰

Lindskog har en annan uppfattning, som kan förklaras med hans uppfattning i frågan när en ansvarsperiod börjar, vad gäller frågan om rättelse.

Lindskogs uppfattning är att ”ett medansvar inträder först om rådruksfristen ej inträder rätttidigt.”¹³¹ Gör man en rättelse som innebär att en rådruksfrist inträder så blir fristens början slutpunkten för ansvarsperioden.¹³² Lindskog anser således att ”ett försenat upprättande av en första kontrollbalansräkning (som utgör den första ansvarsgrunden) inte torde vara tillräckligt; det krävs förmodligen att denna följs upp genom en kallelse till en första kontrollstämma (som är den andra ansvarsgrunden)” för rättelse skall anses få önskad effekt.¹³³

Lindskogs uppfattning om institutet rättelse får enligt min mening förklaras med hans uppfattning om ansvarsperiodens början.

Lindskog anser att flera rättsvetare missförstått rättsfallet NJA 2012 s. 858 på så sätt att HD hade underkänt möjligheten av rättelse av den första kontrollbalansräkningen.¹³⁴ Lindskog uttalar följande:¹³⁵ ”det förklaras av en oklarhet i p. 26; det hänvisas; till att ansvarsperioden

---

¹²⁹ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.1.7.

¹³⁰ Andersson, Johansson och Skog, kommentarerna till 25 kap. 18 §.

¹³¹ Lindskog s. 167.

¹³² Lindskog s. 167.

¹³³ Lindskog s. 167.

¹³⁴ Lindskog s. 167.

¹³⁵ Lindskog s. 167.

börjat löpa, med det borde ha framhållits att det berodde på att rådruksfristen hade löpt ut. Av sammanhanget i övrigt framgår det emellertid att så var fallet. Då är en KBR1 en meningslös åtgärd och kan inte anses som någon rättelse. Det bör för det fallet att rådruksfristen inte har börjat löpa tillfogas att en KBR1 i sig inte är tillräckligt för att sätta en ände på ansvarsperioden; åtgärden måste följas upp så att rådruksfristen sätts i spel.”¹³⁶

Oppenheimer, Blomberg och Mandorff uttalar i samband med rättsfallet NJA 2012 s. 858 att det följer av 25 kap. 18 § 1st ABL att man genast ska upprätta en kontrollbalansräkning och på så sätt skulle det inte vara frågan om någon underlåtenhet. Det man får ut av NJA 2012 s. 858 är att det hade gått en alltför lång tid för årsskiftet 2003/2004 för att upprätta en kontrollbalansräkning för att ansvarsperioden skulle komma till ett slut.¹³⁷ Styrelsen var skyldiga att i den aktuella situationen på bolagsstämman lägga fram en revisorsgranskad kontrollbalansräkning som utvisade full kapitaltäckning för att få ett slut på ansvarsperioden. Oppenheimer, Blomberg och Mandorff anser således att rättsfallet lett till möjligheterna att vidta rättelse. Att vidta en rättelse kan enbart ta slut på ansvarsperioden om den vidtas inom en viss tid då en kontrollbalansräkning senast skulle ha upprättats. Då författarna inte har utvecklat sina resonemang ännu utförligare och inte heller vid vilken tidpunkt som är avgörande vid rättelse kan det anses vara oklart.¹³⁸

3.4.3. I samband med konkurs

3.4.3.1 Några centrala skillnader mellan likvidation och konkurs

När ett bolag har gått i konkurs tillsätts en konkursförvaltare där hans eller hennes uppgift är att gå igenom bolagets händelser, tillgångar och skulder för att fördela kapitalet till borgenärerna beroende på hur prioriterade de är. De mindre prioriterade borgenärer kan på detta sätt bli helt utan ersättning. En avslutad konkurs utan överskott leder till att bolaget upplöses när konkursen är avslutad. Om det däremot finns ett överskott efter en avslutad konkurs kan en allmän domstol besluta om likvidation av bolaget.¹³⁹ Vid en tvångslikvidation

---

¹³⁶ Lindskog s. 167.

¹³⁷ Oppenheimer, m.fl. s. 147.

¹³⁸ Oppenheimer, m.fl. s. 148.

¹³⁹ Sandström s. 115.

upplöses aktiebolaget och en likvidator tillsätts av Bolagsverket vars syfte är att sälja ut eventuella lager och inventarier och sköta avvecklingen av bolaget.¹⁴⁰

De framträdande skillnaderna mellan likvidation och konkurs är att när ett bolag har gått i likvidation, träder likvidatorn in i styrelsens ställe och styrelsen förlorar all behörighet att agera på bolagets vägnar. Detta får betydelse på två sätt. Det första är att styrelseledamöterna inte längre har behörighet att ådra bolaget ytterligare förpliktelser. För det andra saknar de fortsättningsvis möjlighet att vidta de i 25 kap 13–17 §§ angivna åtgärderna som de har varit i dröjsmål med.¹⁴¹ Till skillnad från vad som gäller vid likvidation företräds ett bolag under konkurs fortsatt av den styrelse som bolaget hade vid konkursutbrottet. Som en följd av detta har styrelsen vissa möjligheter att ådra konkursbolaget förpliktelser. Effekterna av en konkurs är alltså i detta hänseende inte helt och hållet detsamma som effekterna av en likvidation.¹⁴²

3.4.3.2 Frågans behandling innan NJA 2018 s. 602

Frågan regleras ej i lagstiftningen. I doktrinen framkommer vissa uttalanden i frågan. Se exempelvis Lindskogs arbete Kapitalbrist i aktiebolag s. 220. Genom rättsfallet NJA 2018 s. 602 får vi ny kunskap i frågan.

3.4.3.3 NJA 2018 s. 602

Rättsfallet handlar om ett gäldenärsbolag (ESHO Sales AB) som försattes i konkurs den 29 oktober 2014 efter egen ansökan. Bolaget hade dessförinnan, i juni 2014, väckt talan mot EBN i Göteborg Aktiebolag (borgenärsbolaget). Konkursförvaltaren meddelade att han inte ansåg att träda in i tvisten. Denna drevs i stället vidare av gäldenärsbolaget genom dess (som var i konkurs) styrelse. Styrelsen bestod av styrelseledamoten AG.

Borgenärsbolaget framförde följande. Styrelsen i gäldenärsbolaget skulle senast vid årsskiftet 2012/2013 ha upprättat en kontrollbalansräkning, eftersom att det vid den tidpunkt fanns skäl att anta att bolagets eget kapital understeg hälften av det registrerade aktiekapitalet. Någon kontrollbalansräkning upprättades emellertid inte. Det inleddes därför, enligt 25 kap. 18 § ABL, en s.k. medansvarsperiod, under vilken AG, såsom styrelseledamot i gäldenärsbolaget,

---

¹⁴⁰ NJA 2018 s. 602 p. 22–25.

¹⁴¹ NJA 2018 s. 602 p. 20.

¹⁴² NJA 2018 s. 602 p. 22.

blev personligen betalningsskyldig för bolagets uppkommande förpliktelser. Medansvarsperioden löpte fortfarande när gäldenärsbolagets förpliktelse att betala rättegångskostnader uppkom. AG svarade därför personligen för dessa rättegångskostnader. AG bestred käromålet och gjorde gällande att en eventuell medansvarsperiod under alla förhållanden avslutades när gäldenärsbolaget försatts i konkurs.

Nedan behandlas några centrala uttalanden av HD i domen.

HD anförde att ansvarsperioden avslutas vid vad som uttryckligen anges i 25 kap. 20 § ABL.¹⁴³ Detta bör dock förstås så att det inte enbart är de omständigheter som anges i lagrummet som kan medföra att en medansvarsperiod avslutas. HD hänvisade till NJA 2012 s. 858 där det lades fram en vanlig årsredovisning, som utvisade att det fanns full täckning för det registrerade aktiekapitalet på bolagets årsstämma vilket ansågs avsluta medansvarsperioden. Detta innebär, anförde HD, att även andra situationer är tänkbara då det inte är rimligt att medansvarsperioden fortsätter.¹⁴⁴

HD uttalade att när ansvarsperioden avslutas genom likvidation medför detta att styrelsen förlorar all behörighet att agera på bolagets vägnar vilket får betydelse på två sätt. Styrelseledamöterna har för det första inte längre behörighet att ådra bolaget ytterligare förpliktelser. Styrelsen saknar för det andra möjligheter att vidta åtgärderna i 25 kap. 13–17 §§ ABL som de varit i dröjsmål med. Därtill ska bakgrunden ses i ljuset av 20 § och ansvarsperioden ska anses upphöra när man beslutar om likvidation.¹⁴⁵

HD uttalade att vid en konkurs så företräds bolaget fortfarande av styrelsen som bolaget hade vid konkursutbrottet vilket innebär att styrelsen kan, i vissa hänseenden, ådra konkursbolaget förpliktelser vilket man inte kan göra under en likvidation. Därför är effekterna av en konkurs inte detsamma som en likvidation.¹⁴⁶

Möjligheterna för styrelsen att ådra sig förpliktelser är dock begränsade eftersom konkursbolaget övergår till konkursförvaltaren och konkurstillståndet ska verka avhållande på

---

¹⁴³ NJA 2018 s. 602 p. 18.

¹⁴⁴ NJA 2018 s. 602 p. 19.

¹⁴⁵ NJA 2018 s. 602 p. 20.

¹⁴⁶ NJA 2018 s. 602 p. 22.

tredje mans intresse av att rättshandla med bolaget. I en praktisk situation, som i detta målet, kan styrelsen driva en rättegång vid ett konkursutbrott som konkursförvaltaren avstått från att gå in i. Detta leder till rättegångskostnadsansvar för konkursbolaget. Ifall processen drivs vidare har styrelsen i princip en plikt mot aktieägarna att se till att det sker, vilket också gäller för en likvidator.¹⁴⁷

HD anförde att ett konkursbeslut medför att handlingsmönstret i 25 kap. 13–17 §§ ABL förlorar sin praktiska betydelse och att åtgärderna i 18 och 20 §§ gällande att ansvarsperioden ska få ett slut framstår efter konkursutbrottet som både opraktiska och meningslösa. De intressen som har motiverat regleringen i 13–17 §§ tillgodoses genom konkursförfarandet.¹⁴⁸

Således anser HD att det ur ett aktiebolagsrättsligt perspektiv är det därför naturligt att en medansvarsperiod enligt 25 kap. 18 § avslutas i och med konkursbeslut.¹⁴⁹

Därefter behandlade HD konkursbolagets rättegångskostnader. HD uttalade att ett konkursbolag som ådrar sig förpliktelser innebär stora risker för borgenären eftersom bolaget saknar tillgångar som kan tas i anspråk för förpliktelserna. Detta talar för att en ansvarsperiod som har inletts före konkursutbrottet bör även gälla efter konkursbeslutet avseende rättegångskostnadsansvar som styrelsen ådrar konkursbolaget.¹⁵⁰

HD anförde dock slutligen att när lagstiftaren har gett konkursbolag/ konkursgäldenären att driva processer som konkursförvaltaren avstår ifrån utan att ålägga konkursgäldenärens ställföreträdande ett ansvar för eventuella rättegångskostnader talar detta för, enligt HD, att ett medansvar ej skall föreligga för rättegångskostnader som uppkommit efter konkursbeslutet.¹⁵¹

---

¹⁴⁷ NJA 2018 s. 602 p. 23.

¹⁴⁸ NJA 2018 s. 602 p. 24.

¹⁴⁹ NJA 2018 s. 602 p. 25.

¹⁵⁰ NJA 2018 s. 602 p. 26.

¹⁵¹ NJA 2018 s. 602 p. 27–28.

3.4.3.4 Några åsikter av doktrin

Sandström har analyserat detta fall och menar på att HD i detta fall har tyckt att vissa tankeled är självklara. Ett konkursbeslut innebär nämligen att en särskild juridisk person uppstår, konkursboet, som företräds av konkursförvaltaren. En konkursförvaltare beslutar i praktiken att boet ska ta över bolagsegendom som boet har ett ekonomiskt intresse av. Återstående egendom förfogar alltså konkursbolaget och dess styrelse över. Sandström menar på att distinktionen mellan konkursbolag och konkursbo är därför en nyckel för förståelse av den något kryptiska bestämmelsen i 25:49 ABL om den aktiebolagsrättsliga verkan av ett konkursbo.¹⁵²

Sandström anser att konsekvensen blir i praktiken att alla bolagets saker och fordringar som rimligt snabbt kan realiserats tas över av boet. Däremot inte egendom med obetydligt eller påtagligt osäkert värde och tillgångar som alltså blir kvar i bolagsstyrelsens händer. Typfallet är en osäker fordran på grund av en process som bolaget inlett före konkursbeslutet, men som konkursförvaltaren inte vill ta över. Sandström menar på att styrelsen har rätt att föra den aktuella tvisten vidare.¹⁵³

Sandström nämner att han inte har några invändningar mot HD:s resonemang i konkursfallet, och anser således att domen är föredömlig.

3.4.4 I samband med företagsrekonstruktion

3.4.4.1 Några centrala skillnader mellan likvidation och företagsrekonstruktion

Företagsrekonstruktion skiljer sig från likvidation och konkurs i fråga om både syfte och funktion och även rättsverkningar. Syftet med en företagsrekonstruktion är att sådana företag i kris som bedöms ha utsikter till en fortsatt lönsam verksamhet ska kunna rekonstrueras, både vad gäller verksamheten i sak och finansiellt.¹⁵⁴ Särskilt det förhållandet att gäldenärens rådighet över sin egendom formellt inte är inskränkt under rekonstruktion och att gäldenären således kan rättshandla under vanliga civilrättsliga regler är en både principiell och praktisk viktig skillnad från vad som gäller vid likvidation och även konkurs. Vikten av att det i fall en

---

¹⁵² Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

¹⁵³ Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

¹⁵⁴ NJA 2018 s. 1038 p. 18.

kritisk kapitalbrist uppstår, sker en sådan kontroll av kapitaltäckningen som är syftet med en revisorsgranskad kontrollbalansräkning. Någon motsvarande kontroll av aktiekapitaltäckningen utgör varken en förutsättning för eller en följd av ett beslut om företagsrekonstruktion.¹⁵⁵ När ett bolag däremot går i likvidation så träder likvidatorn in i styrelsens ställe vilket innebär att styrelsen förlorar all behörighet att agera på bolagets vägnar vilket får betydelse på två sätt. Det första fallet är att behörigheten hos styrelseledamöterna försvinner och de kan således inte ådra bolaget ytterligare förpliktelser. För det andra kommer styrelsen sakna de fortsatta möjligheterna att vidta de i 25 kap. 12–17 §§ angivna åtgärderna som de dittills har varit i dröjsmål med.¹⁵⁶ Vid en företagsrekonstruktion har gäldenärens rådighet över egendom i bolaget inte någon formell inskränkning. Gäldenären har, under företagsrekonstruktionen, en upplysningsplikt och lydnadsplikt gentemot rekonstruktören och man kräver i vissa åtgärder rekonstruktörens samtycke.¹⁵⁷

3.4.4.2. Frågans behandling innan NJA 2018 s. 1038

Ej heller denna fråga behandlas i lagstiftningen. I doktrinen framkommer även här vissa uttalanden i frågan. Se exempelvis Lindskog i arbetet Kapitalbrist i aktiebolag s. 165.

3.4.4.3 NJA 2018 s. 1038

Rättsfallet handlar om en styrelseledamot i ett aktiebolag (BeOutdoors Nordic AB) där bolaget beviljades företagsrekonstruktion som pågick från den 12 mars 2012 till den 13 mars 2013. Bolaget förpliktades, genom tredsdom den 23 april 2012, att till ett bolag (Scandinavian AB) betala ett visst kapitalbelopp jämte ränta samt för att ersätta bolaget för rättegångskostnader. Scandinavian stämde styrelseledamoten och yrkade ersättning för de rättegångskostnaders som BeOutdoors, genom tredsdomen, hade ålagts att betala.

Scandinavians talan grundades på att styrelseledamoten i BeOutdoor inte hade fullgjort sina skyldigheter enligt 25 kap. 13 § Aktiebolagslagen och att han därför enligt 18 § var solidarisk betalningsansvarig för bolagets uppkommande förpliktelser när tredsdomen meddelades.

---

¹⁵⁵ NJA 2018 s. 1038 p. 18–20.

¹⁵⁶ NJA 2018 s. 602 p. 20.

¹⁵⁷ NJA 2018 s. 1038 p. 20.

Styrelseledamoten bestred käromålet och gjorde gällande att han inte var personligt betalningsansvarig för Scandinavians fordran, eftersom, såvitt nu är av intresse, BeOutdoors hade beviljats företagsrekonstruktion innan Scandinavians fordran uppkommit.

Frågan Högsta domstolen skulle besvara var om en ansvarsperiod, som började löpa för styrelseledamoten den 1 mars 2012, avslutades genom beslutet den 12 mars att bevilja BeOutdoors företagsrekonstruktion.

Nedan följer några centrala uttalanden av HD i domen.

HD anförde att frågan om medansvarsperiodens slut regleras i 25 kap. 20 § ABL men att även andra omständigheter som ej anges i lagen kan medföra att en ansvarsperiod avslutas. Som exempel nämner HD NJA 2012 s. 858 där medansvarsperioden avslutades med en reviderad årsredovisning eller om bolaget har försatts i konkurs.¹⁵⁸

Vidare uttalade HD att syftet med företagsrekonstruktion är att ett företag som är i kris men som bedöms ha utsikter till en fortsatt lönsam verksamhet ska kunna rekonstrueras, både vad gäller verksamheten i sak och finansiellt. Företagsrekonstruktion ska även se till en förbättring av verksamhetens resultat samt till en uppgörelse med borgenärerna. Förfarandet ska även tillgodose gäldenärens intresse av att verksamheten ska fortsätta. Enligt HD ska företagsrekonstruktion ses som ett alternativ till konkurs.¹⁵⁹

HD besvarade sedan frågeställningen genom att anföra att lagen om företagsrekonstruktionen inte är tillräcklig kraftfullt för sitt syfte och den främsta orsaken är att gäldenärens rådighet över sin egendom inte är inskränkt under en rekonstruktion och att gäldenären således kan rättshandla under vanliga civilrättsliga regler vilket är en skillnad till vad som gäller vid likvidation och konkurs. En företagsrekonstruktion förutsätter inte heller någon kontroll av aktiekapitaltäckningen för en följd av eller beslut om förfarandet.¹⁶⁰

Enligt HD medförde det sagda att en företagsrekonstruktion, enligt nuvarande regelverk, inte kan anses tillgodose de intressen som motiverar aktiebolagens kapitalbristregler. Ett beslut om

---

¹⁵⁸ NJA 2018 s. 1038 p. 15–16.

¹⁵⁹ NJA 2018 s. 1038 p.18–19.

¹⁶⁰ NJA 2018 s. 1038 p. 22–25.

att bevilja företagsrekonstruktion kan därför inte utgöra en slutpunkt för styrelseledamöternas medansvarsperiod.¹⁶¹

3.4.4.4 Några åsikter av doktrin

I detta rättsfall håller Sandström inte med HD:s resonemang då han anser att företagsrekonstruktion ska bedömas på samma sätt som en konkurs.¹⁶² Även om det finns skillnader mellan dessa två förfaranden vad gäller rådigheten så framför Sandström att HD använder sig av ett missbruksargument i detta fall som HD inte explicit nämner genom att de uttalar att en styrelseledamot som inser att bolaget hamnat i en relativt långt gången kapitalbrist inte ska tillåtas skaffa sig respit från olika saneringsåtgärder samt skydd för betalningsansvar för åtaganden i affärsrörelsen genom att bjuda in rekonstruktören via ansökan hos domstol. Enligt Sandström är det detta resonemang som HD står bakom när de uttalar sig om fördelen med ”kontroll av kapitaltäckning” enligt 25 kap. ABL.¹⁶³

Sandström uttalar vidare att HD:s resonemang om skillnader mellan företagsrekonstruktion och likvidation borde vara mera praktiskt betonade och innehålla en friare tolkning. HD faller istället försiktigt tillbaka på en tolkning av 25 kap. 13–20 §§ ABL och Sandström anser att HD tyst rör principen om *lex specialis* där han hänvisar till Lindskog som således anser att Aktiebolagens regler om kapitalbrist ska sättas åt sidan så länge en i lag särskilt reglerad insolvensprocedur pågår. Sandström menar på att kapitalbristreglerna inte ska användas.¹⁶⁴ En framträdande orsak är för att det är viktigt att ge bolagets framtida avtalsborgenärer en signal om potentiella risker, och ett sådant varningsintresse saknas i systemet för kapitalbrist i 25 kap. 13–20 §§ ABL, då det inte sprids någon information och risker till allmänheten. Ett beslut om företagsrekonstruktion ger däremot offentlighet om att bolaget råkat i svårigheter.¹⁶⁵

Sandström menar vidare på att en företagsrekonstruktion och konkurs bör behandlas på liknande vis. Detta eftersom HD antyder i konkursfallet men inte i detta rättsfall att ”konkurstillståndet måste antas verka avhållande på tredje mans intresse av att rättshandla

---

¹⁶¹ NJA 2018 s. 1038 p. 26.

¹⁶² Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

¹⁶³ Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

¹⁶⁴ Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

¹⁶⁵ Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

med bolaget.”¹⁶⁶ Domstolen är alltså inne på den offentlighet som följer av att en registrering måste ske av en domstols beslut om konkurs. Kravet gäller även beslut om företagsrekonstruktion enligt 25 kap. 48 § ABL. Syftet med detta är att en inkoppling av dessa förfaranden ska registreras i aktiebolagsregistret hos Bolagsverket. Motsvarande offentlighet gäller som nämnts inte vid kapitalbrist.¹⁶⁷

Sandström anser således att i och med att en företagsrekonstruktion inletts kan man därför säga att tredje man via ett offentligt register varnas om att bolaget i fråga befinner sig i kris. Genom en registrering får bolagets avtalsborgenärer besked om såväl rekonstruktionen som styrelsen avser att sanera bolagets ekonomi. Sandströms åsikt är att även en styrelseledamot i ett krisbolag bör tillåtas dra nytta av den offentlighet som registrering av en företagsrekonstruktion skapar.¹⁶⁸

3.4.5 Min uppfattning

Ansvarsperiodens slut regleras i stor del i 25 kap. 20 § ABL där det stadgas att ansvaret upphör om en ansökan om likvidation givits in till rätten inom två veckor från den andra kontrollstämman, en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor (om bolaget har en revisor) och har lagts fram på bolagsstämma.

Även en reviderad årsredovisning kan läggas fram för att få slut på ansvarsperioden. Ifall dessa åtgärder vidtas får ansvarsperioden ett definitivt slut.

Enligt lagtexten och förarbetena kan ansvarsperioden få ett slut om styrelsen vidtar den åtgärd som den tidigare har underlåtit att vidta, det vill säga vidtar en rättelse. För att ansvarsperioden ska komma till ett slut är det tillräckligt att styrelsen upprättar en kontrollbalansräkning och ifall bolaget har en revisor låta bolagets revisor granska den. Således upphör ansvarsperioden att gälla efter det att rättelsen fullbordades. Styrelseledamöterna har dock fortfarande ett betalningsansvar som uppkommit efter den

---

¹⁶⁶ NJA 2018 s. 602 p. 23.

¹⁶⁷ Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

¹⁶⁸ Analys av Sandström 10/1 2019, Infotorg.

tidpunkt då en kontrollbalansräkning senast skulle vara upprättad och fram till den tidpunkt då rättelsen vidtogs.

Genom rättsfallet NJA 2012 s. 858 kom frågan om möjlighet till rättelse att diskuteras. Uppfattningen torde dock idag vara att möjligheten till rättelse ej har påverkats genom detta fall.

Vad som följer av praxis så avslutas en ansvarsperiod när bolaget har gått i konkurs men inte om ett bolag beslutas en företagsrekonstruktion vilket beror på att det vid en konkurs så anses ansvarsperioden ha en opraktisk och meningslös betydelse medan man vid företagsrekonstruktion anser att styrelsen inte ska skaffa sig skydd för betalningsansvar och tid från olika saneringsåtgärder genom att bjuda in rekonstruktören. Detta resonemang håller jag med om.

4. Vad gäller beträffande in-och utträdande styrelseledamot under en pågående ansvarsperiod?

4.1 Några utgångspunkter

4.1.1 När får ett in-respektive utträdande i en bolagsstyrelse rättslig verkan?

I 8 kap. 13 § ABL finns bestämmelser vad gäller ändring av styrelsens sammansättning och normalt inträder verkan av entledigandet eller beslutet om val av ny styrelseledamot när anmälan kommer in till Bolagsverket. Har en senare tidpunkt angivits som ligger bakom anmälandet ska istället denna gällas. Avseende ett in-eller utträdande styrelseledamot så får det således rättslig verkan först sedan det har anmälts till Bolagsverket. Registrering till Bolagsverket gäller såväl bolagsstämmans beslut eller annans beslut om att tillsätta en ny styrelseledamot som ledamotens avgång.¹⁶⁹

4.1.2 När börjar respektive slutar en styrelseledamots skadeståndsansvar enligt 29 kap ABL.

Styrelseledamöter har ett skadeståndsansvar enligt 29 kap. 1 § 1st första meningen där ett skadestånd aktualiseras om styrelseledamoten uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget, vilket utgör det interna skadeståndsansvaret. Det externa skadeståndsansvaret stadgas i 29 kap. 1 § 1st andra meningen och aktualiseras om aktieägarna eller annan lider skada genom att styrelseledamot överträder denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordning.¹⁷⁰ Mycket talar för att en styrelseledamots skadeståndsskyldighet endast gäller för pliktstridiga åtgärder som vidtagits under den tid ledamoten fullgör sitt uppdrag.¹⁷¹ Tidpunkten för uppdraget framgår i avsnittet ovan.

---

¹⁶⁹ Nerep, Adestam och Samuelsson, kommentaren till 8 kap. 13 §.

¹⁷⁰ Sandström s. 408–410.

¹⁷¹ Dotevall s. 36.

4.2 Vad gäller om en person inträder som styrelseledamot i ett bolags styrelse då en ansvarsperiod pågår?

I rättsfallet NJA 2012 s. 858. var det frågan ifall två styrelseledamöter som inträtt när ansvarsperioden löpte kunde åläggas personligt betalningsansvar för uppkomna förpliktelser.

HD uttalade följande: ”Lagen reglerar inte uttryckligen vad som i objektivet hänseende gäller för den som träder in som styrelseledamot under en löpande ansvarsperiod. Med utgångspunkt i regelsystemets konstruktion måste dock ordningen vara att i och med att ansvarsperioden löper föreligger det en ansvarsgrund som träffar alla styrelseledamöter, också den som är nytillträdd. Huruvida ett medansvar föreligger för den nytillträdde ledamoten blir därför en ansvarsfrihetsfråga.”¹⁷²

HD uttalade således att det med utgångspunkt i regelsystemets konstruktion innebär att när ansvarsperiod löper så föreligger det en ansvarsgrund som träffar alla styrelseledamöter även den som är nyinträdd. Således blir det frågan om en ansvarsfrihetsgrund ifall ett medansvar föreligger för den nyinträdda styrelseledamoten.¹⁷³

Därtill säger HD att den nyinträdda styrelseledamoten kan undgå medansvar för den tid som de har varit styrelseledamöter under ansvarsperioden genom att visa att en ansvarsfrihetsgrund föreligger till exempel genom att styrelseledamöterna inte varit försumliga.¹⁷⁴ Detta innebär enligt min mening att HD menar att en ansvarsperiod med ansvarsgrund som börjat innan ledamoten tillträtt träffar även den nya ledamoten.

Nerep, Adestam och Samuelsson anser att det inte ska krävas för en tillträdd styrelseledamot att denne är fullt insatt i bolaget från dag ett, utan man bör ge ett visst utrymme för att sätta sig in i bolagets situation.¹⁷⁵ Vad gäller tidsfristen så beror det på omständigheterna vilket kan bli fråga om en betydande tid. Tidsutrymmet ska då omfatta kunskapsinhämtningen och genomförandet av de åtgärder som kan vara befogade. Bedömningen skiljs dock ifall den

---

¹⁷² NJA 2012 s. 858 p. 18.

¹⁷³ NJA 2012 s. 858 p. 18.

¹⁷⁴ NJA 2012 s. 858 p. 19.

¹⁷⁵ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.4.6.

nyinträdda styrelseledamoten har satt sig in i bolagets förhållanden väl med en styrelseledamot som tidigare har haft tillräcklig kunskap om bolaget.¹⁷⁶

4.3 Vad gäller om en styrelseledamot utträder ur ett bolags styrelse då en ansvarsperiod pågår?

I NJA 2014 s. 892 förklarade HD vilket ansvar avgående styrelseledamot kan åläggas då denna utträtt ur bolaget under en löpande ansvarsperiod när det funnits skäl att anta kritisk kapitalbrist.

HD förklarar att då rättsläget är oklart vad som borde gälla ifall en styrelseledamot avgår så ska bedömningen beaktas i ledamotens agerande i det enskilda fallet.¹⁷⁷

HD uttalar vidare att eftersom det inte är uttryckligt reglerat i kapitalbristreglerna vad som gäller i ansvarshänseende för en styrelseledamot som avgår så ger lagtexten inte heller något stöd för att ansvaret för uppkomna förpliktelser ska upphöra automatiskt när styrelseledamoten avgår. Enligt HD skulle detta strida med lagens syfte.¹⁷⁸

Därtill utgår HD från regelsystemets konstruktion och uttalar att ordningen måste vara den, att när en ansvarsperiod löper, föreligger det en ansvarsgrund som träffar även styrelseledamöterna som avgår under perioden. HD säger även att detta innefattar även förpliktelser som uppkommer efter avgången om det inte finns någon ansvarsfrihetsgrund för styrelseledamoten.¹⁷⁹

Ett justitieråd var skiljaktig i frågan om motiveringen till domslutet eftersom det inte finns någon mening med att göra ett ansvar gällande för en styrelseledamot som har avgått, eftersom ledamöter inte har möjlighet att påverka bolagets beslut efter utträde. Justitierådet ansåg även att det inte finns något stöd för att en avgående styrelseledamot skulle försäkra sig om att den nya styrelsen kommer att följa de åtaganden som krävs vid kritisk kapitalbrist. Det ansågs vara orimligt att en styrelseledamot som avgått skall kunna göras ansvarig för

---

¹⁷⁶ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.4.6.

¹⁷⁷ NJA 2014 s. 892 p. 6.

¹⁷⁸ NJA 2014 S. 892 p. 8.

¹⁷⁹ NJA 2014 S. 892 p. 9.

åtaganden som uppkommit efter dennes utträde när ledamoten inte haft möjlighet att motverka åtagandet.¹⁸⁰

Nerep, Adestam och Samuelsson anser att en styrelseledamot som avgår inte automatiskt innebär att det blir ansvarsbefriande.¹⁸¹ Den utträdande styrelseledamoten måste, för att undgå medansvar, ha fullgjort de skyldigheter som åligger han eller hon enligt 13–17 §§ dessförinnan eller även reserverat sig i de beslut att vidta åtgärder. Ansvarsfrihet kan även föreligga om styrelseledamoten avgår på grund av, till exempel, en allvarlig och långvarig sjukdom.¹⁸²

4.4 Min uppfattning

Redogörelsen ovan visar att HD anser att en nytillträdande styrelseledamot träffas av en ansvarsperiod med ansvarsgrund som börjat innan hon eller han tillträtt. För en ledamot som utträder ur en styrelse, anser HD, fortsätter ansvarsperioden att gälla även för de förpliktelser som uppkommit efter utträdet.

Jämför man detta med vad som gäller för ledamöternas skadeståndsskyldighet så ser man vissa skillnader. Enligt HD skall detta bero på konstruktionen av kapitalskyddsreglerna. Jag är något tveksam till detta. Detta gäller särskilt för utträdande styrelseledamot enligt de grunder som den skiljaktiga i rättsfallet anfört ovan. Ett visst stöd för min åsikt finner man också i 8 kap 13 § ABL vad gäller när ett in-och utträdande i en bolagsstyrelse får rättslig verkan.

---

¹⁸⁰ NJA 2014 s. 892 s. 909.

¹⁸¹ Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.4.8.

¹⁸² Nerep, Adestam och Samuelsson, djupkommentaren till 25 kap. 18 § vid 2.4.8.

5. Sammanfattning

5.1 *Avseende när ansvarsperioden börjar*

Sammanfattningsvis kan man säga att det följer av lagtext, förarbeten, majoriteten av praxis och doktrinen att ansvarsperioden börjar vid första tillfälle då man inte har följt handlingsschemat som lagen anger. I NJA 2009 s. 221 framkommer en annan syn på när ansvarsperioden ska börja vilket är vid den tidpunkt då bolagsstämman senast skulle ha ägt rum. Samma uppfattning har även Lindskog. Jag anser att denna uppfattning är felaktig och att den strider mot lagtextens lydelse.

5.2 *Avseende när ansvarsperioden slutar*

I 25 kap. 20 § ABL regleras till stor del ansvarsperiodens slut där ansvaret upphör om en ansökan om likvidation givits in till rätten inom två veckor från den andra kontrollstämman, en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor (om bolaget har en revisor) och har lagts fram på bolagsstämma.

Man kan även upprätta en reviderad årsredovisning för att få slut på ansvarsperioden.

Det följer även av lagtexten och förarbeten att ansvarsperioden kan få ett slut om styrelsen vidtar den åtgärd som den tidigare har underlåtit att vidta, det vill säga vidtar en rättelse. För att ansvarsperioden ska komma till ett slut är det tillräckligt att styrelsen upprättar en kontrollbalansräkning och ifall bolaget har en revisor låta bolagets revisor granska den. Ansvarsperioden upphör således att gälla efter det att rättelsen har genomförts. Styrelseledamöterna har dock fortfarande ett betalningsansvar som uppkommit efter den tidpunkt då en kontrollbalansräkning senast skulle vara upprättad och fram till den tidpunkt rättelsen vidtogs. Genom rättsfallet NJA 2012 s. 858 kom frågan om möjlighet till rättelse att diskuteras. Några rättsvetare hade uppfattningen att rättsfallet medförde en viss begränsning av möjligheten till rättelse så att ansvarsperioden avslutades. Uppfattningen torde dock i idag vara att möjligheten till rättelse ej har påverkats genom detta rättsfall.

I praxis uttalar man att en ansvarsperiod även kan avslutas när bolaget har gått i konkurs men inte om ett bolag beslutas en företagsrekonstruktion eftersom en ansvarsperiod efter en konkurs anses ha en opraktisk och meningslös betydelse medan vid en företagsrekonstruktion anser att styrelsen inte ska skaffa sig skydd för betalningsansvar och tid från olika saneringsåtgärder genom att bjuda in rekonstruktören

5.3 Avseende in-och utträdande styrelseledamöter

Vad gäller frågan om styrelseledamot som tillträtt i ett bolag så anser HD att en ledamot omfattas av en ansvarsperiod med ansvarsgrund som börjat innan han eller hon tillträtt. För en utträdande styrelseledamot anser HD att ansvarsperioden fortsätter att gälla även för de förpliktelser som uppkommit efter utträdet. Detta är jag tveksam till vilket jag redogjort för ovan.

6. Källförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1987/88:10 Förslag till lag om styrelserepresentation för de privatanställda, m.m.

Prop. 2000/01:150 Likvidation av aktiebolag m.m.

Prop. 2009/10:204 En frivillig revision

Litteratur

Andersson, Jan, Kapitalskyddet i aktiebolag – En lärobok (6: uppl.) Stockholm: Litteraturcompagniet AB 2010

Dotevall, Rolf, Bolagsledningens skadeståndsansvar (1: a uppl.) Göteborg: Norstedts Juridik AB 1999

Lindskog, Stefan, Kapitalbrist i aktiebolag - Kommentarer till kap. 25:13–20 ABL (2: a uppl.) Stockholm: Norstedts Juridik AB 2015

Nerep, Erik, Aktiebolagsrättslig analys – Ett tvärsnitt av nyckelfrågor, Mercurius 2003.

Nääv, Maria & Zamboni, Mauro. Juridisk metodlära (2: a uppl.) Lund: Studentlitteratur AB, 2018.

Oppenheimer, Bertil, Blomberg, Gunnar och Mandorff, Göran, Företag i kris – Vad en styrelseledamot, aktieägare, advokat, revisor och redovisningskonsult bör tänka på (5: uppl.) Stockholm: Jure Förlag AB 2013

Sandgren, Claes, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare, Stockholm: Norstedt Juridik AB. 2006.

Sandström, Torsten, Svensk aktiebolagsrätt, (6: uppl.) Stockholm: Wolters Kluwer AB. 2017.

Sandström, Torsten. *Analys av två domar om kapitalbrist i aktiebolag*. 10/1–2019 InfoTorg Juridik.

Elektroniska källor

Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 25 kap. 13–20 §§, Lexino 2018-06-26, Karnov.

Andersson, Sten, Johansson, Svante & Skog, Rolf, Aktiebolagslagen (2005: 551) kommentarerna till 25 kap. 13–20 §§. 2018-07-03, Zeteo.

Rättsfall

HD

NJA 1988 s. 620

NJA 2009 s. 210

NJA 2009 s. 221

NJA 2012 s. 858

NJA 2014 s. 892

NJA 2014 s. 948

NJA 2018 s. 602

NJA 2018 s. 1038